

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ತಿಳಿ ಕನ್ನಡ

ದ್ವಿತೀಯ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ

ಭಾಗ-2

ಹತ್ತನೆಯ ತರಗತಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಂಘ (ರಿ.)

೬ನೇ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆ, ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಂ, ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೩.

ಪರಿವಿಡಿ

ಕ್ರ. ಸಂ.	ಪಾಠದ ಹೆಸರು	ಕೃತಿಕಾರರು	ಪು. ಸಂ.
ಗದ್ಯಭಾಗ			
೫.	ಕಾಫೀ-ಕಪ್	ಗುರುರಾಜ ಕರ್ಜಗಿ	೧
೬.	ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪಮಾಲೆ	ಜಿ.ಎಸ್ ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ	೯
೭.	ನನ್ನ ಗೋಪಾಲ	ಕುವೆಂಪು	೧೮
೮.	ಸೌಜನ್ಯ	ಹಾ.ಮಾ. ನಾಯಕ	೨೮
ಪದ್ಯಭಾಗ			
೫.	ಮೂಡಲ್ ಕುಣಿಗಲ್ ಕೆರೆ	ಜನಪದ	೩೩
೬.	ವಚನಗಳು	ಬಸವಣ್ಣ, ಸಿದ್ಧರಾಮ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ	೩೮
೭.	ನಿಟ್ಟೋಟದಲಿ ಹಾಯ್ದು ಬಿಟ್ಟು ಮಂಡೆಯಲಿ	ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ (ಗದುಗಿನ ನಾರಣಪ್ಪ)	೪೨
ಪೂರಕ ಓದು			
೩.	ಕನ್ನಡನಾಡು-ನುಡಿ-ಜನ (ಪದ್ಯ)	ಶ್ರೀವಿಜಯ	೫೩
೪.	ಪಂಪಾತೀರದ ಪುಷ್ಪಗಳು (ಗದ್ಯ)	ಗೌರೀಶ ಕಾಯ್ಕಿಣಿ	೫೬
ರಚನೆ			
೨.	ಪತ್ರ ಲೇಖನ		೫೯
೩.	ಪ್ರಬಂಧ ರಚನೆ		೬೨

ಪಾಠ ಪ್ರವೇಶ : ಗುರು ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಬಂಧ ಪವಿತ್ರವಾದುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಜೀವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ತಿದ್ದುವ, ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ ತುಂಬುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುರು ಮಾತ್ರ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಗತ್ಯವಿರುವಷ್ಟು, ಅಗತ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವ ಜಾಣ್ಮೆ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಿಕ್ಷಕರ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಾರ ಗೌರವ ಹಾಗೂ ಅಭಿಮಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಜೀವನ ಪಾಠವನ್ನು 'ಕಾಫೀ-ಕಪ್' ಮೂಲಕ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿದೆ.

ಒಂದು ಬಾರಿ ಒಂದೇ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತು ನಂತರ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವರಾದ ಒಂದಿಷ್ಟು ಹಳೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಹೆಡ್ ಮಾಸ್ಟರರ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ಅವರು ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷ. ನಿಜವಾದ ಶಿಕ್ಷಕನಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರರು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಪುಟ್ಟ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಈ ಹಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ತಕರಾರು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ರೂಪಾಯಿ ಬೆಲೆ ಕುಸಿಯುತ್ತಿದೆ. ಹಣಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಯೇ ಇಲ್ಲ, ಮಕ್ಕಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಅವರನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಕಷ್ಟ. ಹೀಗೆಲ್ಲ ತೊಂದರೆಗಳ ಸರಮಾಲೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರರು ಹೇಳಿದರು. "ಮಕ್ಕಳೇ ಒಂದು ಐದು ನಿಮಿಷ ಇರಿ. ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಫೀ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಹೋಗಿ ಕೆಲವರ್ಷವಾಯಿತು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಕಾಫೀ ಕೂಡ ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಜೋರಾಗಿ ನಕ್ಕು ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ಹತ್ತು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ಕಾಫೀ ತಂದರು. ಒಂದೆರಡು ಟ್ರೇನಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 30-35 ಕಪ್ ಕೂಡ ತಂದಿಟ್ಟರು. ಬಂದ ಹುಡುಗರು ಕೇವಲ ಹದಿನೈದು ಜನ, ಗುರುಗಳು ತಂದಿಟ್ಟ ಟ್ರೇಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅತ್ಯಂತ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವಂತಹವು, ಚೈನಾ ಪಿಂಗಾಣಿಗಳು, ಕೆಲವು ಸುಂದರ ಗಾಜಿನವು, ಕೆಲವು ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಕಪ್ಪುಗಳು, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಏನೂ ಬೆಲೆಬಾಳದ ಗಾಜಿನವು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಸ್ವೀಲಿನ ಲೋಟಗಳು.

"ನೀವೇ ಕಾಫೀ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಿ. ಆಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಮಾತನಾಡೋಣ" ಎಂದರು ಗುರುಗಳು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೋಗಿ ಕಪ್ಪು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಾಫೀ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದರು.

ಎಲ್ಲರೂ ಕಾಫೀ ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಗುರುಗಳು ಮಾತು ಎತ್ತಿದರು. “ನೀವು ಗಮನಿಸಿದ್ದೀರಾ? ನೀವೆಲ್ಲಾ ಎಂಥ ಕಪ್ಪು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ? ನಾನೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮೊದಲು ಹೋದವನು ಅತ್ಯಂತ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಕಪ್ಪು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ. ಅಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲರೂ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಕಪ್ಪುಗಳನ್ನೇ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಾಧಾರಣವಾದ ಕಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟುಬಂದಿರಿ. ಉತ್ತಮವಾದದ್ದನ್ನೇ ಪಡೆಯಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಆಸೆ ನಿಮ್ಮದು. ಬಹುಶಃ ಅದೇ ನಿಮ್ಮ ತೊಂದರೆಗಳಿಗೂ ಕಾರಣ.

ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಬೇಕಾಗಿದ್ದುದು ಕಾಫೀ, ಕಪ್ಪಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಕಪ್ಪನ್ನೇ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರಿ. ಜೀವನ ಎಂದರೆ ಕಾಫಿ ಇದ್ದಂತೆ. ಹಣ, ಅಂತಸ್ತು, ನಿಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ಇವೆಲ್ಲ ಕಪ್ಪುಗಳಿದ್ದ ಹಾಗೆ. ಅವೆಲ್ಲ ಜೀವನವನ್ನು ಧರಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಸಾಧನಗಳಷ್ಟೇ. ನೀವು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ಕಪ್ಪು, ಕಾಫಿಯ ರುಚಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಲಾರದು. ದುರ್ಯ್ಯವವೆಂದರೆ ನಾವು ಕಾಫಿಗಿಂತ ಕಪ್ಪಿಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕಪ್ಪನ್ನು ನೋಡಿ ಅಸೂಯೆ ಪಡುತ್ತೇವೆ.”

“ಭಗವಂತ ನಮಗೆ ಜೀವನ ಎನ್ನುವ ಕಾಫೀ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಕೊಡುವುದು ಈ ಕಾಫಿ ಮಾತ್ರ; ಕಪ್ಪುಗಳನ್ನಲ್ಲ. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ನಾವು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಭಗವಂತ ಕೊಟ್ಟ ಈ ಜೀವನವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸಿ, ಅಲಂಕಾರಗಳ ಬೆನ್ನತ್ತಿ ಓಡಿ ಓಡಿ ಜೀವನವನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿ. ಸಂತೋಷವಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದು ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಸ್ವಾದಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಗೊತ್ತಿದೆ. ಕಪ್ಪುಗಳ ಚಿಂತೆ ಬೇಡ, ಕಾಫೀ ಆಸ್ವಾದಿಸಿ.”

* * * *

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ :

ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರಾದ ಡಾ. ಗುರುರಾಜ ಕರ್ಜಗಿಯವರು ೧೯೫೨ ರಲ್ಲಿ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕರ್ಜಗಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಇವರು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಶೋಧನಾ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ದೇಶ ವಿದೇಶದ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸೃಜನಶೀಲ ಅಧ್ಯಾಪನಾ ಕೇಂದ್ರದ (ಎ.ಸಿ.ಟಿ) ಸ್ಥಾಪಕ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ಇವರ 'ಕರುಣಾಳು ಬಾ ಬೆಳಕೆ' ಅಂಕಣ ಬಹಳಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಪಡೆದಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನವನ್ನು 'ಕರುಣಾಳು ಬಾ ಬೆಳಕೆ' ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಅಭ್ಯಾಸ

I. ಪದಗಳ ಅರ್ಥ :

ಅಸೂಯೆ - ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು.

ಆಸ್ವಾದಿಸು - ರುಚಿ ನೋಡುವುದು, ಸವಿಯುವುದು.

ಕೂಡಿಸಿ - ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ.

ತಕರಾರು - ಅಡ್ಡಿ, ಆಕ್ಷೇಪಣೆ

ದುರ್ದೈವ - ಕೆಟ್ಟ ಅದೃಷ್ಟ, ದೌರ್ಭಾಗ್ಯ.

ನಿವೃತ್ತಿ - ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ.

ಮಾತು ಎತ್ತಿದರು - ಮಾತನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು.

II. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು :

ಅ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ಹೆಡ್ ಮಾಸ್ತರರು ಸಂಶೋಷಣೆಗೊಂಡುದು ಏಕೆ?

೨. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಾಫೀ ಕುಡಿಯಲು ಎಂತಹ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡರು?

೩. ಗುರುಗಳು ಹೇಳಿದಂತೆ ಜೀವನದ ತೊಂದರೆಗಳಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣ ಯಾವುದು?

೪. ಗುರುಗಳು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕಾಫೀ ಮತ್ತು ಕಾಫಿಯ ಕಷ್ಟ ಯಾವುದರ ಪ್ರತೀಕಗಳು?

೫. ಗುರುಗಳು ಯಾವುದನ್ನು ದುರ್ದೈವದ ಸಂಗತಿ ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದರು?

ಆ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ಹಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೆಡ್ ಮಾಸ್ತರರ ಬಳಿ ಯಾವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು?
೨. ಹೆಡ್ ಮಾಸ್ತರರು ತಂದಿಟ್ಟ ಟ್ರೇನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ತರಹದ ಕಪ್ಪುಗಳಿದ್ದವು?
೩. ಹೆಡ್ ಮಾಸ್ತರರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಏನೆಂದು ಹೇಳಿ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು?
೪. ಭಗವಂತ ಕೊಟ್ಟ ಈ ಬದುಕನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಗುರುಗಳು ಹೇಳಿದರು?

ಇ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಗುರುಗಳು ಸುಖ ಜೀವನದ ಪಾಠವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು?
೨. ಸುಖಜೀವನ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಒಳಗಿದೆಯೇ ಅಥವಾ ಹೊರಗಿದೆಯೇ? ಚರ್ಚಿಸಿ.

ಈ) ಸಂದರ್ಭದೊಂದಿಗೆ ವಿವರಿಸಿರಿ.

೧. “ನಿಜವಾದ ಶಿಕ್ಷಕನಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯರಾಗುತ್ತಾರೆ.”
೨. “ನನ್ನ ಕಾಫೀ ಕೂಡ ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ.”
೩. “ನೀವು ಗಮನಿಸಿದ್ದೀರಾ? ನೀವೆಲ್ಲ ಎಂಥ ಕಪ್ಪು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ?”
೪. “ಭಗವಂತ ನಿಮಗೆ ಜೀವನ ಎನ್ನುವ ಕಾಫೀ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.”

ಉ) ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಆಯ್ಕೆಯ ಉತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದುದನ್ನು ಆಯ್ದು ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಹೆಡ್ ಮಾಸ್ತರರು ತಾವೇ ಕಾಫೀ ಮಾಡಿದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ _____
 - ಅ) ಹೆಂಡತಿ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ
 - ಆ) ಹೆಂಡತಿ ತೀರಿ ಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ
 - ಇ) ತಮ್ಮ ಕಾಫೀ ರುಚಿ ಇರುತ್ತದೆಂದು
 - ಈ) ಕಾಫೀ ಮಾಡಲು ಬರುತ್ತದೆಂದು ತೋರಿಸಲು
೨. ಹಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೆಡ್ ಮಾಸ್ತರರ ಮನೆಗೆ ಬಂದದ್ದು _____
 - ಅ) ಕಾಫೀ ಕುಡಿಯಲು
 - ಆ) ಪಾಠ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು
 - ಇ) ಕಪ್ಪು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು
 - ಈ) ಆರೋಗ್ಯ ವಿಚಾರಿಸಲು
೩. ಗುರುಗಳು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕಾಫೀ _____ ಇದ್ದಂತೆ
 - ಅ) ಜೀವನ
 - ಆ) ಹಣ
 - ಇ) ಅಂತಸ್ತು
 - ಈ) ಅಧಿಕಾರ

III. ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ :

ಅ) ಕೆಳಗಿನ ಸಂಧಿ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ, ಸಂಧಿ ಹೆಸರು ಬರೆಯಿರಿ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಅತ್ಯಂತ, ಒಂದೆರಡು, ಅತ್ಯುತ್ತಮ, ಮತ್ತೊಬ್ಬ.

ಆ) ಇವುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಕ ಪದ ಬರೆಯಿರಿ.

ಹಳೆಯ, ಆಸೆ, ಸಂತೋಷ, ರುಚಿ, ಸಾಧಾರಣ.

ಇ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ತತ್ಸಮ-ತದ್ಭವ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಕಸ್ತೂರಿ, ಸಂತೋಷ, ಶಾಲೆ, ಆಸೆ.

ಈ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವಂತ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಸಂತೋಷ, ದುರ್ದೈವ, ಆಸ್ವಾದಿಸು, ಅಧಿಕಾರ.

ಉ) ಮೊದಲೆರಡು ಪದಗಳಿಗಿರುವ ಸಂಬಂಧದಂತೆ ಮೂರನೆಯ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪದವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಕಪ್	: ಲೋಟ	:: ಹೆಡ್ ಮ್ಯಾಸ್ಟರ್ :	_____
೨. ಸರಮಾಲೆ	: ಜೋಡುನುಡಿ	:: ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ	: _____
೩. ಮಕ್ಕಳು	: ನಾಮಪದ	:: ಹೋದರು	: _____
೪. ಮತ್ತೊಬ್ಬ	: ಲೋಪಸಂಧಿ	:: ಅತ್ಯಂತ	: _____
೫. ಜೀವನದಲ್ಲಿ	: ಸಪ್ತಮೀ ವಿಭಕ್ತಿ	:: ರುಚಿಯನ್ನು	: _____

IV. ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ವ್ಯಾಕರಣ :

ಸಮಾಸಗಳು :

‘ಅರಸನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಭ್ರಮ ತುಂಬಿದೆ’. ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಗೆರೆ ಹಾಕಿರುವ ‘ಅರಸ’ ಮತ್ತು ‘ಮನೆಯಲ್ಲಿ’ ಎಂಬ ಪದಗಳ ಅರ್ಥಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆ. ಆದರೆ ಅದೇ ಅರ್ಥ ಬರುವಂತೆ ಅವೆರಡೂ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ‘ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ’ ಎಂದು ಒಂದೇ ಪದ ಮಾಡಿ ಹೇಳಬಹುದು.

‘ಹಿರಿದಾದ ತೊರೆಯು ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು’ ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲೂ ‘ಹಿರಿದಾದ’ ‘ತೊರೆಯು’ ಎಂಬೆರಡು ಪದಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ‘ಹೆದ್ದೊರೆ’ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು ಎನ್ನಬಹುದು.

ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಥವಾ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪದಗಳು ಸೇರಿ ಒಂದು ಪದವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಹಲವು ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ಪದ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅರ್ಥವು ಕೆಡುವುದಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಬರೆಯುವ ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಸಮಯವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಳಿತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ 'ಸಮಾಸ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಇದರ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಬಹುದು.

'ಎರಡು ಅಥವಾ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪದಗಳು ಅರ್ಥಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಸೇರಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಪದವಾಗುವುದನ್ನು 'ಸಮಾಸ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.'

ಹೀಗೆ ಸಮಾಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ನಿಬಂಧನೆಗಳಿವೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡ + ಕನ್ನಡ, ಕನ್ನಡ + ತದ್ಭವ, ತದ್ಭವ + ತದ್ಭವ, ಸಂಸ್ಕೃತ + ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಸಮಾಸ ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಕನ್ನಡ + ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಸಮಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೂ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವದ ಕವಿಗಳು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಸಮಾಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ದೋಷಯುಕ್ತ ಸಮಾಸಗಳನ್ನು 'ಅರಿ ಸಮಾಸ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಪೂರ್ವದ ಕವಿಗಳು ಮಾಡಿರುವ ಸಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ, ಬಿರುದಾವಳಿಗಳಲ್ಲಿ, ಗಮಕ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿ ಸಮಾಸದ ದೋಷವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡ ಪದದೊಡನೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಸಮಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಸಮಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಅದನ್ನು 'ಅರಿ ಸಮಾಸ' ಎನ್ನುವರು.

ಉದಾ :	ಪೂರ್ವಪದ	+	ಉತ್ತರಪದ	= ಸಮಾಸಪದ
	ಮಳೆಯ	+	ಕಾಲ	= ಮಳೆಗಾಲ
	ದಳದ	+	ಪತಿ	= ದಳಪತಿ
	ಮಹಾ	+	ಕಾಳಿ	= ಮಾಕಾಳಿ

(ಈ ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ, ಪತಿ, ಮಹಾ ಇವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳು. ಮಳೆಯ, ದಳದ, ಕಾಳಿ ಇವು ಕನ್ನಡದ ಪದಗಳು. ಇವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಸಮಾಸ ಮಾಡಬಾರದು. ಆದರೂ ಪೂರ್ವದ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.)

ಸಮಾಸದ ವಿಧಗಳು :

೧. **ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ :** ಎರಡು ನಾಮಪದಗಳು ಸೇರಿ ಸಮಾಸವಾದಾಗ ಉತ್ತರಪದದ ಅರ್ಥವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಉಳಿಯುವ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ 'ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ' ಎನ್ನುವರು.

ಉದಾ :	ಪೂರ್ವಪದ	+	ಉತ್ತರಪದ	= ಸಮಾಸಪದ
	ಮರದ	+	ಕಾಲು	= ಮರಗಾಲು
	ತೇರಿಗೆ	+	ಮರ	= ತೇರುಮರ
	ಕವಿಗಳಿಂದ	+	ವಂದಿತ	= ಕವಿವಂದಿತ

೨. ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸರೂಸ : ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಪದಗಲು ಲಿಂಗ, ವಚನ, ವಿಭಕ್ತಿಗಲಿಂದ ಸರೂನವಾಗಿದ್ದು, ವಿಶೇಷಣ ವಿಶೇಷ್ಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಕೂಡಿ ಆದ ಸರೂಸಕ್ಕೆ 'ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸರೂಸ' ಂನ್ನುವರು.

ಉದಾ :	ಪೂರ್ವಪದ	+	ಉತ್ತರಪದ	= ಸರೂಸಪದ
	ಹಿರಿದು	+	ಚೇನು	= ಹೆಜ್ಜೇನು
	ಹೊಸದು	+	ಕನ್ನಡ	= ಹೊಸಗನ್ನಡ
	ಶ್ವೇತವಾದ	+	ಭತ್ತ	= ಶ್ವೇತಭತ್ತ
	ದಿವ್ಯವಾದ	+	ಪ್ರಕಾಶ	= ದಿವ್ಯಪ್ರಕಾಶ

೩. ದ್ವಿಗು ಸರೂಸ : ಪೂರ್ವಪದವು ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಕವಾಗಿದ್ದು, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ನಾಮಪದದೊಡನೆ ಸೇರಿ ಆಗುವ ಸರೂಸವೇ 'ದ್ವಿಗು ಸರೂಸ' ಂನಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :	ಪೂರ್ವಪದ	+	ಉತ್ತರಪದ	= ಸರೂಸಪದ
	ಒಂದು	+	ಕಟ್ಟು	= ಒಗ್ಗಟ್ಟು
	ಎರಡು	+	ಮಡಿ	= ಇಮ್ಮಡಿ
	ಪಂಚಗಲಾದ	+	ಇಂದ್ರಿಯಗಲು	= ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಲು
	ಸಪ್ತಗಲಾದ	+	ಸ್ವರಗಲು	= ಸಪ್ತಸ್ವರಗಲು

೪. ಅಂಶಿ ಸರೂಸ : ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಪದಗಲು ಅಂಶ ಅಂಶಿ ಭಾವಸಂಬಂಧದಿಂದ ಕೂಡಿ, ಪೂರ್ವಪದದ ಅರ್ಥವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಸರೂಸಕ್ಕೆ 'ಅಂಶಿ ಸರೂಸ' ಂನ್ನುವರು.

ಉದಾ :	ಪೂರ್ವಪದ	+	ಉತ್ತರಪದ	= ಸರೂಸಪದ
	ಕೈಯು	+	ಅಡಿ	= ಅಂಗೈ
	ತಲೆಯು	+	ಮುಂದು	= ಮುಂದಲೆ
	ಮೂಗಿನ	+	ತುದಿ	= ತುದಿಮೂಗು

೫. ದ್ವಂದ್ವ ಸರೂಸ : ಎರಡು ಅಥವಾ ಅನೇಕ ನಾಮಪದಗಲು ಸಹಯೋಗ ತೋರುವಂತೆ ಸೇರಿ ಎಲ್ಲ ಪದಗಲ ಅರ್ಥಗಲೂ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಸರೂಸಕ್ಕೆ 'ದ್ವಂದ್ವ ಸರೂಸ' ಂಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ : ಕಿರೆಯೂ + ಕಟ್ಟೆಯೂ + ಬಾವಿಯೂ = ಕಿರೆಕಟ್ಟೆಬಾವಿಗಳು
ಗಿಡವೂ + ಮರವೂ + ಬಳ್ಳಿಯೂ + ಪೊದೆಯೂ = ಗಿಡಮರಬಳ್ಳಿಪೊದೆಗಳು
ಸೂರ್ಯನೂ + ಚಂದ್ರನೂ + ನಕ್ಷತ್ರವೂ = ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರನಕ್ಷತ್ರಗಳು.

೬. ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸ : ಎರಡು ಅಥವಾ ಅನೇಕ ನಾಮಪದಗಳು ಸೇರಿ ಸಮಾಸವಾದಾಗ ಬೇರೊಂದು ಪದದ ಅರ್ಥವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಉಳಿಯುವ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ 'ಬಹುವ್ರೀಹಿ ಸಮಾಸ' ಎನ್ನುವರು.

ಉದಾ :	ಪೂರ್ವಪದ	+	ಉತ್ತರಪದ	= ಸಮಾಸಪದ
	ಮೂರು	+	ಕಣ್ಣುಳ್ಳವ	= ಮುಕ್ಕಣ್ಣು
	ಕೆಂಪು	+	ಕಣ್ಣುಳ್ಳವ	= ಕೆಂಗಣ್ಣು
	ಡೊಂಕು	+	ಕಾಲುಳ್ಳವ	= ಡೊಂಕುಗಾಲ

೭. ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸ : ಪೂರ್ವಪದವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರಿಯಾಪದದೊಡನೆ ಸೇರಿ ಆಗುವ ಸಮಾಸವನ್ನು 'ಕ್ರಿಯಾ ಸಮಾಸ' ಎನ್ನುವರು.

ಉದಾ :	ಪೂರ್ವಪದ	+	ಉತ್ತರಪದ	= ಸಮಾಸಪದ
	ಕೈಯನ್ನು	+	ಮುಟ್ಟಿ	= ಕೈಮುಟ್ಟಿ
	ಕಣ್ಣನ್ನು	+	ತೆರೆದನು	= ಕಣ್ಣು ತೆರೆದನು
	ಕಾವ್ಯವನ್ನು	+	ಬರೆದು	= ಕಾವ್ಯಬರೆದು

೮. ಗಮಕ ಸಮಾಸ : ಪೂರ್ವಪದವು ಸರ್ವನಾಮ ಅಥವಾ ಕೃದಂತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದು, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿರುವ ನಾಮಪದದೊಡನೆ ಸೇರಿ ಆಗುವ ಸಮಾಸವನ್ನು 'ಗಮಕ ಸಮಾಸ' ಎನ್ನುವರು.

ಉದಾ :	ಪೂರ್ವಪದ	+	ಉತ್ತರಪದ	= ಸಮಾಸಪದ
	ಅವನು	+	ಹುಡುಗ	= ಆ ಹುಡುಗ
	ಅದು	+	ಕಲ್ಲು	= ಆ ಕಲ್ಲು
	ಮಾಡಿದುದು	+	ಅಡಿಗೆ	= ಮಾಡಿದಡಿಗೆ

V. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು :

೧. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಾಠದ ಕಥಾ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ರೂಪಕವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ, ಅಭಿನಯಿಸಿ.
೨. 'ನಾನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಶಿಕ್ಷಕ' ಈ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆದು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಓದಿರಿ. ಅದನ್ನು ಶಾಲಾಭಿತ್ತಿ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ.
೩. ಉತ್ತಮ ಜೀವನದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಯಿರಿ.

೬. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪಮಾಲೆ

- ಜಿ.ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ

ಪಾಠ ಪ್ರವೇಶ : ಹೊರ ಊರು, ದೇಶಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳು, ಇತಿಹಾಸ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಕುತೂಹಲ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದು ಸಹಜ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಅನೇಕರು ದೂರದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರವಾಸ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಕಂಡ ಸುಂದರ ದೃಶ್ಯಗಳು, ಸ್ಥಳಗಳು, ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳು, ನಡವಳಿಕೆಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರವಾಸಿಯೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತರಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹ ಇದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ ರಚಿಸಬಹುದು. ಪ್ರವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಸೃಜನಶೀಲ ಕಲಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ.

ಲೇಖಕರು ಗಂಗೆಯ ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸ ಕೈಗೊಂಡಾಗ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಕಂಡ, ದೀಪಮಾಲೆಯ ಅಪೂರ್ವ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಈ ಗದ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ದೀಪಗಳನ್ನು ತೇಲಿಬಿಡುವ ಈ ಆಟ ನಡೆದೇ ಇತ್ತು.

ಮೇ ತಿಂಗಳು (೧೯೮೪) ಹದಿಮೂರನೇ ದಿನಾಂಕ, ಇಳಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸುಡುಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಸೈಕಲ್ ರಿಕ್ಷಾ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹರಿದ್ವಾರದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಟಿದ್ದೆವು. ಸಂಜೆಯ ಒಳಗಾಗಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಗಂಗಾನದಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಕುಂಡದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಆರತಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಹಿಮಾಲಯದ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡುವವರ ಪಾಲಿಗೆ, ಹರಿದ್ವಾರದಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತೆರೆಯುವ ಪುರಾಣದ ಪುಟಗಳಿಗೆ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲ. ಪುರಾಣ, ಚರಿತ್ರೆ ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತವಗಳು ಒಂದರ ಜತೆಗೊಂದು ಬಿಡಿಸಲಾಗದಂತೆ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿವೆ ಇಲ್ಲಿ.

ಹರಿದ್ವಾರ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ನಗರಗಳಂತೆ, ತನ್ನೊಳಗೆ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಎರಡೂ ಬದಿಗೆ ಎತ್ತರದ ಮನೆಗಳನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಿಕೊಂಡ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದ ಬೀದಿಗಳ ಸಾಲು; ನಡೆ ನಡುವೆ ತಟ್ಟನೆ ಕಣ್ಣನ್ನು ಸೆಳೆಯುವ ಗುಡಿಗಳು, ಆಶ್ರಮಗಳು, ಧರ್ಮಶಾಲೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೂ ಸಮಾನ ಅಂಶವಾದ ಗಲೀಜುಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿದೆ. ಹರಿದ್ವಾರ ಭಾರತದ ಏಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಪವಿತ್ರ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಅಯೋಧ್ಯೆ, ಮಥುರಾ, ಕಾಶೀ, ಮಾಯಾ, ಕಾಂಚೀ, ಅವಂತೀ, ದ್ವಾರಾವತೀ ಇವೇ ಪುರಾಣೋಕ್ತವಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ನಗರಗಳು. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ 'ಮಾಯಾ' ಎಂಬುದೇ ಹರಿದ್ವಾರ. ಇದನ್ನು ಮಾಯಾ, ಮಾಯಾಪುರಿ, ಮಾಯಾವತಿ ಎಂದೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚೀನಾ ದೇಶದ ಬೌದ್ಧ ಯಾತ್ರಿಕನಾದ ಹ್ಯೂಯೆನ್‌ತ್ಸಾಂಗನು ಇದನ್ನು ಮೊಯುಲೊ (Moyulo) ಅಥವಾ ಮಯೂರ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಹೆಸರಿಗೂ ಹಿಂದಿನ ಹೆಸರೊಂದು ಹರಿದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಇತ್ತು. ಅದೇ ಕಪಿಲಸ್ಥಾನ. ಸಗರ ಪುತ್ರರನ್ನು ಕಪಿಲ ಮಹರ್ಷಿಯು ತನ್ನ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಬೂದಿ ಮಾಡಿದ ನಂತರ, ಸಗರ ವಂಶದ ಭಗೀರಥನು ತನ್ನ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಕಾಣಿಸಲು ಗಂಗೆಯನ್ನು ತಂದು ಹರಿಸಿದ ಸ್ಥಳವಂತೆ ಇದು.

ಮಹಮ್ಮದೀಯ ಚರಿತ್ರಕಾರರು, ಹರಿದ್ವಾರದ ಬದಲು ಗಂಗಾದ್ವಾರ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದು ಸರಿಯಾದ ಹೆಸರು ಕೂಡ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಹಿಮಾಲಯದ ಎತ್ತರಗಳಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂದ ಗಂಗೆ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ಬಯಲು ನಾಡನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿಯೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ಉತ್ತರದ ಎತ್ತರಗಳಿಂದ ಇಳಿದ ಗಂಗೆ ಬಯಲನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ದ್ವಾರವೂ ಇದೇ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಗಂಗಾದ್ವಾರವೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಳ, ಮತ್ತು ಅಲ್ಲೊಂದು ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹರಿದ್ವಾರದಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕೊಂಚ ದೂರದಲ್ಲಿ ಇತ್ತು. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ಗಂಗಾದ್ವಾರದ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಲ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಶಂತನುವಿನ ತಂದೆ ಪ್ರದೀಪನು ಗಂಗಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ಗಂಗೆ ಕನ್ನಿಕೆಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ತನ್ನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಆದರೆ ಆತ ಆಕೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಗಳಂತೆ ಭಾವಿಸುವುದಾಗಿಯೂ, ಆಕೆ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟರೆ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ದ್ರೋಣನ ತಂದೆ ಭಾರದ್ವಾಜನು ಅಪ್ಸರೆಯಾದ ಘೃತಾಚಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಗೊಂಡು ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯನ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನಾದದ್ದು ಗಂಗಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ. ಅರ್ಜುನನು ತನ್ನ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಗಂಗಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಆತ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವಾಗ ನಾಗಲೋಕದ ಕನ್ಯೆ ಉಲೂಪಿ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಗೊಂಡು

ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಅವಳನ್ನು ವರಿಸಿದ ಅರ್ಜುನ, ಆಕೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಗಂಗಾದ್ವಾರದಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದನು.

ಬ್ರಹ್ಮಕುಂಡವೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನದಿಯ ಹರಹಿನ ಸುತ್ತಲೂ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಆಗಲೇ ಸ್ಥಳವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಜನ ಕೂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಗಂಗೆಗೆ ಆರತಿ ನಡೆಯುವುದು ಇಲ್ಲಿಯೇ. ಸಂಜೆ ಏಳು ಗಂಟೆಗೆ ನಾವೂ ಆರತಿಯನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ, ಗಂಗೆಯ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಎದುರಿನ ದಡದ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇಗೋ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಇಳಿಯ ಬಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವು. ಎಲ್ಲರ ಕೈಯಲ್ಲೂ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಂಗಸರು-ಹೂವಿನ ದೀಪದ ದೊನ್ನೆಗಳು. ಎಲೆಯ ದೊನ್ನೆ, ಅದರ ತುಂಬ ಹೂವು; ಅದರ ನಡುವೆ ಒಂದೊಂದು ಎಣ್ಣೆಯ ಬತ್ತಿ. ಈ ಬತ್ತಿಗೆ ಕಡ್ಡಿ ಗೀರಿ ಕಿಡಿ ಹೊತ್ತಿಸಿ, ಉರಿಯುವ ದೀಪದ ದೊನ್ನೆಯನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬಿಡಲು ಶುರು ಮಾಡಿದರು. ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನೂರಲ್ಲ ಸಾವಿರ, ಸಾವಿರ ಅಲ್ಲ ಲಕ್ಷ ಅನ್ನುವ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಜನ ನದಿಯ ಎರಡೂ ಬದಿಗೆ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಕಿಕ್ಕಿರಿದರು.

ಸಂಜೆಯ ಕೆಂಪು ಹರಿಯುವ ನೀರಿನ ನಿರಿಗೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ 'ಗಂಗಾಮಾಯಿ'ಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು, ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿಯರು ತೇಲಿಬಿಟ್ಟ ಹೂವಿನ ದೊನ್ನೆಯ ದೀಪಗಳು ನದೀ ಜಲದಲ್ಲಿ ಚಲಿಸತೊಡಗಿದವು. ಕೆಲವು ದೊನ್ನೆಗಳು ತೇಲಿಬಿಟ್ಟ ನಂತರ ಒಂದೆರಡು ಮಾರು ದೂರ ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಸೆಳವಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಗಿರಗಿರನೆ ಸುತ್ತಿ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ, ಹತ್ತಿದ ದೀಪ ನೀರಲ್ಲಿ ಆರಿ, ಅದರ ಜತೆಗಿದ್ದ ಹೂವುಗಳು ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು; ಕೆಲವು ದೊನ್ನೆ-ದೀಪಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದವರೆಗೆ ಉರಿಯುತ್ತಾ, ನದೀ ಜಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗುತ್ತ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ಇನ್ನಿತರ ದೊನ್ನೆಗಳಿಗೆ ತಗುಲಿ ತಲೆ ಕೆಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದವು; ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಅಬಾಧಿತವಾಗಿ ತೇಲುತ್ತ ಉರಿಯುವ ದೀಪಗಳ ಸಹಿತ ದೂರದೂರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ನೋಡಿದಂತೆ ನೋಡಿದಂತೆ ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಬಿಟ್ಟ ದೀಪಗಳು ನದಿಯ ಹರಹನ್ನೆಲ್ಲಾ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಅದ್ಭುತವಾದ ದೃಶ್ಯಮಾಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವು;

ಸಂಜೆಯ ಕೆಂಪು ಕರಗಿ, ನದಿಯ ನೀರು ಕಪ್ಪಾದಂತೆ, ಅದರ ಮೇಲೆ ತೇಲುವ ನೂರಾರು ದೀಪಗಳು, ನದಿಯ ಬಟ್ಟಿಗೆ ಬೆಳಕಿನ ಕಸೂತಿ ಹಾಕಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಿಟ್ಟಕೂಡಲೇ ತಲೆಕೆಳಗಾಗುವ ದೀಪಗಳು, ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋಗಿ ಮಗುಚಿಕೊಳ್ಳುವ ದೀಪಗಳು, ಹೊಯ್ದಾಡುತ್ತಾ ಹೇಗೋ ಮುಂದೆ ಸಾಗುವ ದೀಪಗಳು. ದೀಪಗಳನ್ನು ತೇಲಿಬಿಡುವ ಈ ಆಟ ನಡೆದೇ ಇತ್ತು. ಜೀವನದ ಮಹಾಪ್ರವಾಹದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಏಳುಬೀಳುಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವಂತಿದ್ದ ಈ ದೀಪ ಮಾಲೆಯ ಲೀಲೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಕೂತ ನಮಗೆ, ಆಗಲೆ, ಗಂಟೆ ಏಳಾಗಿ, ಆರತಿಯ ಸುಮುಹೂರ್ತ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ ಎನ್ನುವುದು, ಶಂಖ-ಜಾಗಟೆ-ವಾದ್ಯಗಳ ಸದ್ದಿನಿಂದ ಶ್ರವಣಗೋಚರವಾಯಿತು. ಎರಡೂ ದಡಗಳ ಉದ್ದಕ್ಕೂ, ಅಕ್ಷರಶಃ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜನ ಕುತೂಹಲ ಸಂಭ್ರಮಗಳಿಂದ ಆರತಿಯ ದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾತರರಾದರು.

ಎದುರಿನ ದಡದ ಗಂಗೆಯ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಸುತ್ತ ಎದ್ದ ಗಂಟೆ-ಜಾಗಟೆ-ಶಂಖಗಳ ಸದ್ದು, ಇಡೀ ಆವರಣವನ್ನು ತರಂಗಿತವನ್ನಾಗಿಸಿತು. ವೇಗವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುವ ನದಿ, ಅದರ ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲೂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು, ಯಾವುದೋ ಆವಿರ್ಭಾವಕ್ಕೆ ಕಾದಂತೆ ಸ್ತಬ್ಧವಾದ ಆ ಜನ ಸಮೂಹ, ನದಿಯ ಎರಡೂ

ದಡಗಳೆಡೆಯಿಂದ ದೀಪಗಳು ಚೆಲ್ಲುವ, ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗುವ ಬೆಳಕು, ನದೀ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಣುಮಿಣುಕುತ್ತಾ ತೇಲುವ ದೊನ್ನೆ-ದೀಪಗಳ ದೃಶ್ಯ-ಈ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವು. ಕೂಡಲೇ ಮೊರೆಯುವ ಆ ಶಂಖ-ಜಾಗಟೆ- ಘಂಟಾರವಗಳ ನಡುವೆ, ಇಡೀ ಗಂಗಾ ನದಿ ಅಗಲಕ್ಕೆ ಹರಹಿಕೊಂಡ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಕುಂಡದ ಸುತ್ತ, ಹತ್ತು ಹಲವು ಕಡೆಯಿಂದ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಬೆಳಗುವ ಆರತಿಗಳು ಬಂದು ಗಂಗೆಯ ದಡಕ್ಕೆ ನಿಂತವು. ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗಳೆತ್ತರದ ಆರತಿಯ ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದ ಅರ್ಚಕರು ಗಂಗೆಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೇರವಾಗಿ ಗಂಗಾ ನದಿಗೆ ಆರತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗತೊಡಗಿದರು. ಹರಿಯುವ ನದಿಯಲ್ಲಿ, ಅವರು ಎತ್ತಿ ಬೆಳಗುವ ಆರತಿಯ ಬೆಳಕುಗಳು ಪ್ರತಿಫಲಿಸತೊಡಗಿದವು. ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ, ನಾಲ್ಕಾರು ಎತ್ತರದ ದೀಪಾರತಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಇಡೀ ನದಿಯನ್ನೇ ಅರ್ಚಿಸುವ ಈ ಅಪೂರ್ವ ದೃಶ್ಯ ಅವರ್ಣನೀಯವಾದದ್ದು. ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜನರು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಹರಿಯುವ ನದಿಯನ್ನೇ ದೇವತಾವಿಗ್ರಹದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರಿಸಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಪೂಜೆಯನ್ನು ರೋಮಾಂಚಿತರಾಗಿ ವೀಕ್ಷಿಸಿದರು.

ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆವರಣದೊಳಗೆ ನಡೆಯುವ ಪೂಜೆಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಟ್ಟನ್ನು ಕಳಚಿಕೊಂಡು, ಮನುಷ್ಯನ ಆರಾಧನೆ ಈ ಮುಕ್ತವಾದ ನೆಲೆಗೆ ಬಂದು, ಹರಿಯುವ ನದಿಯನ್ನೇ ದೇವರೆಂದು ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮತ್ತೆ ಮನುಷ್ಯತ್ವ ತನ್ನ ಪ್ರಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಒಂದೇ ನೆಗೆತಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದ ಭಾವನೆ ನನಗೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಪ್ರಾಚೀನ ಮಾನವನು ನಿಸರ್ಗದೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡ ಈ ಸಹಜ ಸಂಬಂಧ, ಅನಂತರದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡು ತನ್ನ ಅರ್ಥವನ್ನೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇದೀಗ, ಇಂಥ ಆಚರಣೆಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಮನುಷ್ಯ ಮರೆತುಹೋದ, ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ತನ್ನ ಹಾಗೂ ನಿಸರ್ಗದ ನಡುವಣ ಸಹಜ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹೀಗೆ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಆ ದಿವ್ಯಾನುಭವವನ್ನು ಪುನರಭಿನಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಅಥವಾ ಪುನರನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಅನ್ನಿಸಿತು. ಈ ನದಿ, ಈ ಬೆಟ್ಟ, ಈ ಬಯಲು, ಈ ಆಕಾಶ ಇವು ನಿಜವಾದ ದೇವರಲ್ಲದೆ, ಗುಡಿಯೊಳಗಿನ ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳ ನಡುವೆ, ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿಸುವ ಧೂಪ-ದೀಪ-ನೈವೇದ್ಯ-ಮಂತ್ರಾದಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮಂದವಾದ ಮಂಕು ಬೆಳಕಿನ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ, ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ದೇವರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಸಂಕುಚಿತವಾದದ್ದು, ಈ ಮುಕ್ತ ನಿಸರ್ಗಾರಾಧನೆಯ ಮುಂದೆ!

ಸುಮಾರು ಅರ್ಧಗಂಟೆಯ ಕಾಲ ನಡೆದ ಈ ಆರತಿ ಮುಗಿದ ನಂತರ, ಮತ್ತೆ ಹರಿಯುವ ನದಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಬಿಂಬಿತವಾದ ಬೆಳಕುಗಳು, ಕಿಕ್ಕಿರಿದ ಜನಜಂಗುಳಿ, ನಾವು, ನಮ್ಮವರು ತಮ್ಮವರು ಎನ್ನುವ ಸಂಬಂಧಗಳು, ನದೀ ದಡದಾಚೆ ಹರಹಿಕೊಂಡ ಊರು ಎಲ್ಲವೂ ಕ್ರಮ ಕ್ರಮೇಣ ನಮ್ಮ ಅರಿವಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದವು.

* * * * *

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ :

ಡಾ. ಜಿ.ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪನವರು ೭-೨-೧೯೨೬ರಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಈಸೂರು ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕವಿ, ವಿಮರ್ಶಕರಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆಗಳ ಮಧ್ಯದ ಸೇತುವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಬುದ್ಧತೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ ಹಿರಿಯರು. ಇವರು ಮೈಸೂರು, ಉಸಾನಿಯಾ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದರು.

ಜಿ.ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪನವರು ರಚಿಸಿರುವ 'ಸೌಂದರ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ' ಎಂಬ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ಪಿ.ಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿ ದೊರೆತಿದೆ. 'ಮಾಸ್ಕೊದಲ್ಲಿ ೨೨ ದಿನ' ಎಂಬ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನಕ್ಕೆ ಸೋವಿಯತ್ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದೊರೆತಿದೆ. ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆಯ ಹೊಸ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯಾಸಕ್ತರಿಗೆ ನೀಡಿರುವ 'ಕಾವ್ಯಾರ್ಥ ಚಿಂತನ' ಎಂಬ ವಿಮರ್ಶಾಕೃತಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಲಭಿಸಿದೆ. ಇವರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪಂಪ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮಾಸ್ತಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ದೊರೆತಿವೆ.

ಸಾಮಗಾನ, ಚೆಲುವ-ಒಲವು, ಸಂಜೆದಾರಿ, ದೇವಶಿಲ್ಪ, ದೀಪದ ಹೆಜ್ಜೆ, ತೀರ್ಥವಾಣಿ, ಕಾರ್ತಿಕ, ಅನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಗದ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಇವರ 'ಗಂಗೆಯ ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ' ಎಂಬ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನದಿಂದ ಆರಿಸಿದೆ.

ಅಭ್ಯಾಸ

I ಪದಗಳ ಅರ್ಥ :

ವೀಕ್ಷಿಸು	- ನೋಡು.	ಪ್ರಾಚೀನ	- ಹಿಂದಿನ.
ಬದಿ	- ಪಕ್ಕ.	ಅಭಾದಿತ	- ತಡೆ ಇಲ್ಲದ.
ಪುರಾಣೋಕ್ತ	- ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ.	ಹರಹು	- ವಿಸ್ತಾರ.
ಪರಿಗ್ರಹಿಸು	- ಸ್ವೀಕರಿಸು.	ತರಂಗ	- ಅಲೆ.
ಸ್ತಬ್ಧ	- ಅಲುಗಾಡದ.	ಕಿಕ್ಕಿರಿದು	- ಗುಂಪುಕೂಡಿದ.
ಅವರ್ಣನೀಯ	- ವರ್ಣಿಸಲಾಗದ.	ಘಂಟಾರವ	- ಘಂಟೆಯ ಶಬ್ದ.
ನಿಸರ್ಗ	- ಪ್ರಕೃತಿ.		

ಟಿಪ್ಪಣಿ:

‘ಹ್ಯಾಯೆನ್‌ತ್ಸಾಂಗ್’ : ಚೀನಾದೇಶದ ಬೌದ್ಧಯಾತ್ರಿಕ. ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ತಾನು ಕಂಡ, ಕೇಳಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ‘ಸಿ-ಯು-ಕಿ’ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

II ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

ಅ) ಕೆಳಗಿನ ಪಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಹರಿದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬುದು ಲೇಖಕರ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು?
೨. ಹ್ಯಾಯೆನ್‌ತ್ಸಾಂಗ್ ಹರಿದ್ವಾರವನ್ನು ಏನೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ ?
೩. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದ ನೂರಾರು ದೀಪಗಳು ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು ?
೪. ಯಾವುದು ಗಂಗೆಯ ದಡದ ಆವರಣವನ್ನು ತರಂಗಿತವಾಗಿಸಿತು ?

ಆ) ಕೆಳಗಿನ ಪಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಹರಿದ್ವಾರವನ್ನು ಲೇಖಕರು ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ?
೨. ಹರಿದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಕಪಿಲಸ್ಥಾನ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು?
೩. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾದ್ವಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
೪. ನಿಸರ್ಗದ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಕವಿ ಹೇಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ?

ಇ) ಕೆಳಗಿನ ಪಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪಮಾಲೆಯ ಸುಂದರ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಲೇಖಕರು ವರ್ಣಿಸಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
೨. ‘ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪಮಾಲೆ’ ಪಾಠದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಈ) ಸಂದರ್ಭದೊಡನೆ ವಿವರಿಸಿ.

೧. “ಪುರಾಣ, ಚರಿತ್ರೆ ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತವಗಳು ಒಂದರ ಜತೆಗೊಂದು ಬಿಡಿಸಲಾಗದಂತೆ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿವೆ ಇಲ್ಲಿ”
೨. “ಉತ್ತರದ ಎತ್ತರಗಳಿಂದ ಇಳಿದ ಗಂಗೆ ಬಯಲನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ದ್ವಾರವೂ ಇದೇ.”
೩. “ದೀಪಗಳನ್ನು ತೇಲಿ ಬಿಡುವ ಈ ಆಟ ನಡೆದೇ ಇತ್ತು.”
೪. “ಈ ಅಪೂರ್ವ ದೃಶ್ಯ ಅವರ್ಣನೀಯವಾದದ್ದು.”

III ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ

೧. ಕೂಡಿಸಿ ಬರೆದು, ಸಂಧಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ.

ದಿವ್ಯ + ಅನುಭವ, ಪುರಾಣ + ಉಕ್ತ, ಅಲ್ಲಿ + ಒಂದು,
ಇತಿ + ಆದಿ, ಕೋಪ + ಅಗ್ನಿ, ಮೊಳಗುತ್ತ + ಇದ್ದವು.

೨. ಸ್ವಂತ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಪ್ರಾಚೀನ, ಉಲ್ಲೇಖ, ಕಿಕ್ಕಿರಿ, ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಏಳುಬೀಳು, ರೋಮಾಂಚಿತ

೩. ತದ್ಭವ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಭಕ್ತಿ, ಶಬ್ದ, ಘಂಟೆ, ಶಂಖ, ಸಂಧ್ಯಾ, ಬ್ರಹ್ಮ.

IV ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ವ್ಯಾಕರಣ

೧. ಅವ್ಯಯಗಳು

ಅವ್ಯಯದ ವಿಧಗಳು :

ಕ್ರ. ಸಂ.	ಅವ್ಯಯದ ವಿಧಗಳು	ಉದಾಹರಣೆಗಳು
೧.	ಸಾಮಾನ್ಯ ಅವ್ಯಯ	ಚೆನ್ನಾಗಿ, ನೆಟ್ಟಗೆ, ತಟ್ಟನೆ, ಬಿಮ್ಮನೆ, ಸುಮ್ಮನೆ, ಬೇಗನೆ, ಹಾಗೆ.
೨.	ಅನುಕರಣ ಅವ್ಯಯಗಳು	ಜುಳುಜುಳು, ಪಟಪಟ, ಧಗಧಗ, ಸುಯ್ಯನೆ, ದಡದಡ, ಢಣಢಣ,
೩.	ಭಾವಸೂಚಕ ಅವ್ಯಯಗಳು	ಎಲಾ! ಅಯ್ಯೋ! ಅಕಟಕಟಾ! ಆಹಾ! ಭಲಾ! ಧೂ! ಅಬ್ಬಾ!
೪.	ಕ್ರಿಯಾರ್ಥಕ ಅವ್ಯಯಗಳು	ಉಂಟು, ಬೇಕು, ಬೇಡ, ಅಹುದು, ಸಾಕು, ಇಲ್ಲ, ಅಲ್ಲ, ಹೌದು.
೫.	ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಕ ಅವ್ಯಯಗಳು	ಮತ್ತು, ಅಥವಾ, ಆದ್ದರಿಂದ, ಆದುದರಿಂದ, ಅಲ್ಲದೆ, ಹಾಗಾದರೆ.
೬.	ಕೃದಂತ ಅವ್ಯಯ	ಇರಲು, ಇರಲಾಗಿ. (ಬರುತ್ತಿರಲು, ಬರುತ್ತಿರಲಾಗಿ)

೭.	ತದ್ವಿಠಾಂತ ಅವ್ಯಯ	ಅಂತೆ, ತನಕ, ವರೆಗೆ, ಮಟ್ಟಿಗೆ. (ರಾಮನಂತೆ, ಮನೆತನಕ....)
ಉ.	ಅವಧಾರಣಾರ್ಥಕ ಅವ್ಯಯ	ಅದೇ, ಇದೇ, ನಾನೇ - ಇವುಗಳಲ್ಲಿರುವ 'ಏ' ಕಾರ.

೨. ದ್ವಿರುಕ್ತಿ, ಜೋಡುನುಡಿ, ನುಡಿಗಟ್ಟು (ಪಡೆನುಡಿ)

ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದವನ್ನು ಜೋಡಿಸುವ ಜಾಣ್ಮೆಯೇ ಶೈಲಿ. ಪದಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಜೋಡಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೌಶಲ ಇದ್ದಾಗ ಶೈಲಿ ಸುಂದರವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಜ-ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪದಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅರ್ಥಬರುವಂತೆ ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಬಳಸುವುದುಂಟು. ಅಂತಹ ಪದಗಳ ಜೋಡಣೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವಿರುಕ್ತಿ, ಜೋಡುನುಡಿ, ನುಡಿಗಟ್ಟು ಅಥವಾ ಪಡೆನುಡಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹಲವು ವಿಧಗಳಿವೆ.

ಅ) ದ್ವಿರುಕ್ತಿ:

ಒಂದು ವಿಶೇಷಾರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಪದವನ್ನು, ಒಂದು ವಾಕ್ಯವನ್ನೋ ಎರಡೆರಡು ಸಲ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ 'ದ್ವಿರುಕ್ತಿ' ಎನ್ನುವರು. 'ದ್ವಿ' ಎಂದರೆ 'ಎರಡು', 'ಉಕ್ತಿ' ಎಂದರೆ 'ಹೇಳು', 'ದ್ವಿರುಕ್ತಿ' ಎಂದರೆ 'ಎರಡುಬಾರಿ ಹೇಳು' ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹ, ಅವಸರ, ದುಃಖ, ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಗಳ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಾಗ ದ್ವಿರುಕ್ತಿಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದ್ವಿರುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿನ ಎರಡು ಪದಗಳು ಕೂಡಿದಾಗ ಮೊದಲ ಪದ ರೂಪಾಂತರಗೊಳ್ಳುವುದುಂಟು.

ಹೌದುಹೌದು, ಮನೆಮನೆ, ನಿಲ್ಲನಿಲ್ಲ, ಬನ್ನಿಬನ್ನಿ, ಬೇಡಬೇಡ, ಓಡುಓಡು.

ಉದಾ : ಕಡೆ + ಕಡೆ = ಕಟ್ಟಕಡೆ ಮೊದಲು + ಮೊದಲು = ಮೊತ್ತಮೊದಲು
ಕೆಳಗೆ + ಕೆಳಗೆ = ಕೆಳಕೆಳಗೆ ಹೊಸದು + ಹೊಸದು = ಹೊಚ್ಚಹೊಸದು
ತುಡಿ + ತುಡಿ = ತುತ್ತತುಡಿ ಒಂದು + ಒಂದು = ಒಂದೊಂದು

ಆ) ಜೋಡುನುಡಿ : ಅರ್ಥವಿರುವ ಪದದೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನಾರ್ಥ, ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ ಇಲ್ಲವೇ ಅರ್ಥರಹಿತ ಪದಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಬಳಸುವುದುಂಟು. ಇವುಗಳನ್ನೇ 'ಜೋಡುನುಡಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ :

ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಜೋಡುನುಡಿ - ಉಡಿಗೆತೊಡಿಗೆ, ಅವಳಿಜವಳಿ.

ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಕ ಜೋಡುನುಡಿ - ಸಿಹಿ ಕಹಿ, ನೋವು ನಲಿವು, ಆದಿ ಅಂತ್ಯ.

ಎರಡನೇ ಪದ ಅರ್ಥರಹಿತವಾಗಿರುವ ಜೋಡುನುಡಿ -ಕೂಲಿನಾಲಿ, ಗಿಡಗಂಟೆ, ಹುಳುಹುಪ್ಪಟೆ.

ಇ) ನುಡಿಗಟ್ಟು (ಪಡೆನುಡಿ) : ವಿಶೇಷಾರ್ಥ ನೀಡುವ ಪದಮಂಜವನ್ನು 'ಪಡೆನುಡಿ' ಅಥವಾ 'ನುಡಿಗಟ್ಟು' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪದಗಳ ಬಾಹ್ಯ ಅರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಸೂಚ್ಯಾರ್ಥ ಇಲ್ಲವೇ ಒಳ ಅರ್ಥ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಉದಾ: ಕತ್ತಿಮಸೆ - ದ್ವೇಷಸಾಧಿಸು

ಬೆನ್ನುತಟ್ಟು - ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸು

ನಾಯಿಜನ್ಮ - ಹೀನಬಾಳು

ಕೈಕೊಡು - ಮೋಸಮಾಡು

ಹೊಂಚುಹಾಕು - ಸಮಯ ಸಾಧಿಸು

ತಲೆದೂಗು - ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಸೂಚಿಸು

೩. ತತ್ಸಮ - ತದ್ಭವಗಳು : ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಯಾವ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಬಳಸುವ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು 'ತತ್ಸಮ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತವೆ. (ತತ್ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ, ಸಮ ಎಂದರೆ ಸಮಾನವಾದುದು. ಅಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು ಎಂದು ಅರ್ಥ.)

ಉದಾ : ಕವಿ, ಕಾವ್ಯ, ರಾಮ, ಭೀಮ, ಶಿಶು, ಪತಿ, ಯತಿ, ಸ್ತ್ರೀ, ಶ್ರೀ, ವನ, ಯುದ್ಧ - ಇತ್ಯಾದಿಗಳು

ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಇಲ್ಲವೇ ಪೂರ್ಣ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿ ಬಂದಿರುವ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು 'ತದ್ಭವ' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. (ತತ್ ಎಂದರೆ ಅದರಿಂದ ಅಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ, ಭವ ಎಂದರೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಎಂದು ಅರ್ಥ)

ಉದಾ : ಸಿರಿ, ಪೊಡವಿ, ರಾಯ, ಕಬ್ಬಿಗ, ಜೋಗಿ, ಜುದ್ದ, ವರುಷ, ಕಜ್ಜ, ಆಗಸ, ಬಸದಿ - ಇತ್ಯಾದಿಗಳು

V. ಚಟುವಟಿಕೆ :

೧. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಿರಿ.

೨. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ಅಬೂವಿನಿಂದ ಬರಾಮಕ್ಕೆ, ಅಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮ, ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರ ಪಂಪಾಯಾತ್ರೆ, ಪ್ರಭುಶಂಕರರ ಅಮೆರಿಕದಲ್ಲಿ ನಾನು ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ, ಮೊದಲಾದ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

೨ . ನನ್ನ ಗೋಪಾಲ

- ಕುವೆಂಪು

ಪಾಠ ಪ್ರವೇಶ : ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಕೃತಿಗಳು ಬಂದವು. ಸಣ್ಣಕತೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಕವಿತೆ, ಕಥನಕಾವ್ಯ, ಪ್ರಬಂಧ, ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಣಗಳಂತೆ ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾರವೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಸಿಂಗರಾರ್ಯನ 'ಮಿತ್ರಾವಿಂದ ಗೋವಿಂದ'ವೇ ಮೊದಲ ಉಪಲಬ್ಧ ನಾಟಕ. ಇದು ವಾಚಕ (ಸಂಭಾಷಣೆ), ಆಂಗಿಕ (ಅಂಗಚಲನೆ), ಆಹಾರ್ಯ (ವೇಷಭೂಷಣ), ಸಾತ್ವಿಕ (ಮುಖಭಾವ) ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಅಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದು. ಇಂದು ದೃಶ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮಕ್ಕೆ ರಂಗಪರಿಕರ, ಬೆಳಕು, ಧ್ವನಿಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ. ಇಂತಹ ನಾಟಕವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿಯ ಅಂಕ, ದೃಶ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ರೂಪಕ, ಪ್ರಹಸನ, ಏಕಾಂಕಗಳೆಂದು ಕರೆಯುವುದೂ ಉಂಟು.

ಪ್ರಕೃತ ನಾಟಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಯ ನಡುವೆಯೂ ಹೆತ್ತವಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾಳಜಿ, ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷ ಭಕ್ತಿ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಆರಾಧನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ನಾಟಕಕಾರರು ಗಮನವಿಟ್ಟು ಚಿತ್ರಿಸಿದುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ನೋಟ ಒಂದು

(ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗುಡಿಸಲು. ಅದರ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೋಪಾಲನ ಸಣ್ಣ ವಿಗ್ರಹವಿರುವ ದೇವರ ಗೂಡು. ಗೋಪಾಲನ ತಾಯಿ ಒಂದು ಚರಕದ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ನೂಲುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಆಕೆ ಬಡ ಹೆಂಗಸು, ವಿಧವೆ.)

ನನ್ನ ಗೋಪಾಲನೆಲ್ಲಿ? ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಇನ್ನೂ ಏಳಲಿಲ್ಲವೋ ಏನೋ? (ಒಂದು ಮೂಲೆಯ ಕಡೆ ನೋಡಿ)

ಗೋಪಾಲ, ಬೆಳಗಾಯ್ತು, ಮೇಲೇಳು; ನೋಡಲ್ಲಿ, ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ಚಿನ್ನದ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಬಾವಿಯ ಬಳಿಯ ತೆಂಗಿನ ಮರದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ತೊಳಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕೇಳಲ್ಲಿ, ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹಾಡುತ್ತ, ಹಾರಾಡಿ ಕರೆಯುತ್ತಿವೆ ನಿನ್ನ. ಹೂಗಳು ಅರಳಿ ಬನದಲ್ಲಿ ನಿನಗಾಗಿ ಕಾದುಕೊಂಡಿವೆ. ಎದ್ದೇಳು ಗೋಪಾಲ. ಶಾಲೆಗೆ ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಗುರುಗಳೇನೆಂದಾರು? ಏಳು ಗೋಪಾಲ. ನನ್ನ ಕಂದಾ.

(ಗೋಪಾಲನು ಶುಚಿಯಾದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹೂಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ದುಕೊಂಡು ಬೇಗ ಬರುತ್ತಾನೆ.)

ಗೋಪಾಲ : ಕರೆದೆಯೇನಮ್ಮ?

ತಾಯಿ : ಹೌದು, ಮಗು. ಮಲಗಿದ್ದೆಯೆಂದು ಕರೆದೆ. ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ?

ಗೋಪಾಲ : ಆಗಲೇ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ನಿನಗೆ ಗೋಪಾಲನ ಪೂಜೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಹೂಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ಯಲೆಂದು ಬನಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ.

ತಾಯಿ : ಹೂ ಕೊಯ್ಯೆಯೇನು?

ಗೋಪಾಲ : ಹೌದಮ್ಮ, ನೋಡಿಲ್ಲಿ! (ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ)

ಬನದಲ್ಲಿ ಏನಮ್ಮ ಸೊಗಸು! ಏನು ಆನಂದ! ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಹೂವು, ಕೇದಗೆಯ ಹೂವು, ಸಂಪಿಗೆಯ ಹೂವು, ಪರ್ವತಬಾಳೆಯ ಹೂವು, ಗೋರಂಟೆಯ ಹೂವು! ಏನಮ್ಮ, ಸಾವಿರಾರು ಮಳೆಬಿಲ್ಲುಗಳು ಸೇರಿ ಕುಣಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಇಂಪಾದ ಗಾನ! ತಂಗಾಳಿ! ಸೂರ್ಯದೇವನ ಹೊಂಬೆಳಕು! ಹಸುರಾದ ಚಿಗುರು ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೋಟ್ಯಂತರ ಹಿಮಮಣಿಗಳು ಮಿರುಗುವ ಲೀಲೆ! ಮನೆಗಿಂತ ಬನವೇ ಸೊಗಸಮ್ಮ, ನೀನೊಬ್ಬಳಲ್ಲಿದ್ದರೆ.....

ತಾಯಿ : ಹೌದು, ಕಂದಾ! ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ನೋಡು, ಆ ಗೋಪಾಲನ ಲೀಲೆ!

(ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾಳೆ.)

ಹೂಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಟ್ಟು ನೀನು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗು. ಹೊತ್ತಾಗಿ ಹೋದರೆ ಗುರುಗಳು ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನಿನಗಾಗಿ ಗಂಜಿ ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

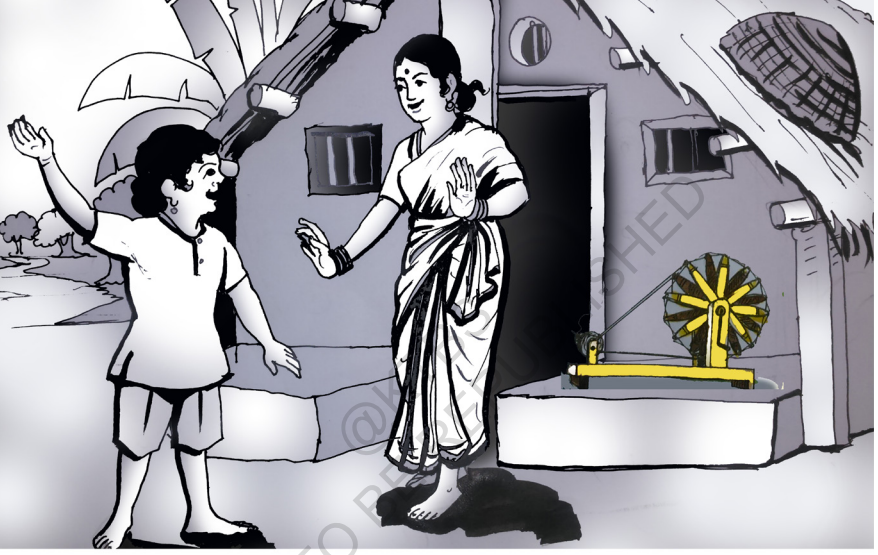
ಗೋಪಾಲ : ಆಗಲಮ್ಮ, ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಅಮ್ಮ, ನಾನು ಬರುವಾಗ ಕಾಡು ದಾಟಿ ಬರಬೇಕು. ಬೈಗಿನ ಹೊತ್ತು ನನಗಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿಕೆ. ಜೊತೆಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಬೇಕಮ್ಮ. ನೆರೆಯೂರಿನಿಂದ ಬರುವ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಜೊತೆಗೆ ಆಳುಗಳಿರುವರಮ್ಮ. ರಾಮು, ಕಿಟ್ಟಿ, ನಾಣಿ, ಮಾಧು ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಆಳು. ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ತಾಯಿ : ಮಗೂ, ಅವರೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮಕ್ಕಳು; ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಣವಿದೆ. ನಮಗೆಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕು? ನೀನೇ ಬಲ್ಲಿ, ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಿಟ್ಟು ಸಿಕ್ಕುವುದೇ ಕಷ್ಟ. ನೂಲು ಮಾರಿ ಬಂದ ಮೂರು ಕಾಸಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರವೆಲ್ಲ ಸಾಗಬೇಕು. ನೋಡು, ಆ ಗೋಪಾಲ ಕೊಡಬೇಕು, ನಾವು ಉಣಬೇಕು.

ಗೋಪಾಲ : ಅಮ್ಮಾ, ನನಗೊಂದು ಹೊಸ ಪಂಚೆ ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಮೊನ್ನೆಯೇ ಹೇಳಿದ್ದೆ; ಇಂದು ಕೊಡುತ್ತೀಯಾ? ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಾರಮ್ಮ. ಅವರೆಲ್ಲಾ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

ತಾಯಿ : ಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ಕಂದ. ನಿನಗಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳೂ ನೂತು ಅದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಹೋಗು, ಗಂಜಿಯುಂಡು ಬಾ! ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. (ಗೋಪಾಲನು ಹೂವಿನ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.)

ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ, ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಬಡವಳೆಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ನನ್ನ ಗೋಪಾಲನ ಬಯಕೆ ನನಗದನ್ನು ತಿಳಿಸಿತು. ಅಯ್ಯೋ! ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಬಡತನದ ಬವಣೆಯೇಕೆ? ಇದುವರೆಗೆ ಅವನು ಕೇಳಿದ ವಸ್ತುವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಟ್ಟು ಅವನಿಗೆ ಬಡತನದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೇ ತಿಳಿಸದಿದ್ದೆ. ಇಂದು ಅವನ ಜೊತೆಗೆ ಯಾರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲಿ? ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮುದ್ದು ಕಂದನಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಂತೆ ಗೋಪಾಲ!

ಗೋಪಾಲ, ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಂಬುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ನನ್ನ ಗೋಪಾಲನನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತೇನೆ. (ಗೋಪಾಲನು ಬಗಲಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಚಾಪೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಓಲೆ ಹಿಡಿದು, ಲೇಖನಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಬರುತ್ತಾನೆ.)

ಗೋಪಾಲ : ಅಮ್ಮ, ನಾನು ಶಾಲೆಗೆ ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ. (ತಾಯಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.)

ತಾಯಿ : ಹಣೆಗೆ ತಿಲಕವನ್ನಿಟ್ಟುಕೋ, ಕಂದ. ಆ ಕರಡಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ, ಇಲ್ಲಿ. (ಗೋಪಾಲನು ಕರಡಿಗೆ ತಂದುಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ತಾಯಿ ತಿಲಕವನ್ನಿಡುತ್ತಾಳೆ.) ಕಂದಾ, ಸುಖವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬಾ. ಗೋಪಾಲನು ನಿನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಇರಲಿ. ತೆಗೆದುಕೊ, ಈ ಪಂಚೆಯನ್ನು. (ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ.) ನೀನು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಬರುವಾಗ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೆದರಿಕೆಯಾದರೆ ಗೋಪಾಲನನ್ನು ಕೂಗು, ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಗೋಪಾಲ : ಯಾರಮ್ಮ ಅವನು?

ತಾಯಿ : ನಿನ್ನಣ್ಣ, ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ದನ ಕಾಯುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾನೆ. ನೀನು ಕರೆದರೆ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಡು ದಾಟಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಗೋಪಾಲ : ಅಮ್ಮ, ಅವನಿಗೆ ನನ್ನ ಗುರುತಿದೆಯೆ?

ತಾಯಿ : ಹೌದು, ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲರ ಗುರುತೂ ಇರುತ್ತದೆ. ನೀನು ಹೆದರಬೇಡ, ಹೋಗು. ನೀನು ಕರೆದರೆ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತಾನೆ. (ಗೋಪಾಲನು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.) ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಬಲವಿಲ್ಲೆಂದು ಕೋಪಮಾಡಬೇಡ, ಗೋಪಾಲ. (ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪುನಃ ಅಡ್ಡಬೀಳುತ್ತಾಳೆ.)

ನೋಟ ಎರಡು

(ಒಂದು ಕಾಡು. ಸಂಜೆಯ ಸಮಯ. ಗೋಪಾಲನು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಕೈಲಿದ್ದ ಚಾಪೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಹೂಗಳನ್ನು ಆಯುತ್ತಾನೆ.)

ಗೋಪಾಲ : ಈ ಮರದಲ್ಲಿ ಏನು ಹೂವಿನ ಗೊಂಚಲು! ಭಾರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಲೆ ಬಾಗುತ್ತಿದೆ, ಮರ. ಈ ನೇರಿಲ ಹಣ್ಣು ಎಷ್ಟು ಕಪ್ಪಾಗಿವೆ! (ಆಯ್ದು ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆ.) ಆಗಲೇ ಬೈಗಾಯ್ತು. ಏನು ಸೂರ್ಯನಪ್ಪ! ನಾನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವವರೆಗಾದರೂ ಮುಳುಗದೆ ಕಾದರೆ! ಈ ಕಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ನನಗೊಬ್ಬನಿಗೇ ಹೆದರಿಕೆ. ಓಹೋ ಮರೆತಿದ್ದೆ, ಅಮ್ಮ ಹೇಳಿದ್ದು. ನನ್ನಣ್ಣ ಗೋಪಾಲ ಇಲ್ಲಿಯೇ ದನ ಕಾಯುತ್ತಿರುವನಂತೆ. ಅವನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ. “ಗೋಪಾಲಣ್ಣಾ, ಗೋಪಾಲಣ್ಣಾ! ಗೋಪಾಲಣ್ಣಾ!” ಇದೇಕೆ, ಉತ್ತರವೇ ಇಲ್ಲ! ದನಗಳನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಾ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನೋ ಏನೋ? ಆದರೆ ಅಮ್ಮ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನಂತೆ. ಅಮ್ಮನ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಾಗಲಾರದು! ಮತ್ತೆ ಕರೆದು ನೋಡುತ್ತೇನೆ; ಅಣ್ಣಾ, ಅಣ್ಣಾ! ಏ ಅಣ್ಣಾ! ನನಗೆ ಹೆದರಿಕೆ, ಅಣ್ಣಾ. ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತಿದೆ, ಎಲ್ಲಿದ್ದೀಯಣ್ಣಾ, ಏ ಗೋಪಾಲಣ್ಣಾ!

ಬನದ ಗೋಪಾಲ : (ತೆರೆಯೊಳಗಿಂದಲೆ) ಏನೋ, ಗೋಪಾಲ?

ಗೋಪಾಲ : ಎಲ್ಲಿದ್ದೀಯಾ? ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ ನನಗೆ. ಅಮ್ಮ ಹೇಳಿದ್ದಳು, ಹೆದರಿಕೆಯಾದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆ ಅಂತ.

ಬನದ ಗೋಪಾಲ : ಹೆದರಬೇಡ, ನಾನಿಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೇನೆ. ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೋಗು ಮನೆಗೆ.

ಗೋಪಾಲ : ಎಲ್ಲಿದ್ದೀಯೆ, ಬಾ ಅಣ್ಣಾ—

ಬನದ ಗೋಪಾಲ : ತುಂಬಾ ಕೆಲಸದ ಮೇಲಿದ್ದೇನೆ ಕಣೋ. ಈಗ ಬರುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಹೋಗು.

ಗೋಪಾಲ : ನೀನು ಮನೆಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆ-ಅಮ್ಮನ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ? ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ ಏಕಿರುವೆ?

ಬನದ ಗೋಪಾಲ : ನಾನು ಆಮೇಲೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬರುತ್ತೇನೆ, ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳು. ಅಮ್ಮ ನಿನಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದಾಳೆ; ಬೇಗ ಹೋಗಪ್ಪ.

(ಗೋಪಾಲನು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಬನದ ಗೋಪಾಲನು ಕಾಡಿನಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಕಿರೀಟ, ನವಿಲುಗರಿ; ಕೈಲೊಂದು ಕೊಳಲು. ಗೋಪಾಲನು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಗುತ್ತಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಬಳಿಕ ಕೊಳಲೊಂದಿ ಹಾಡುತ್ತಾನೆ.)

ಧನ್ಯಾಸಿ-ಆದಿತಾಳ

ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ನಾ ಸಿಲುಕೇ ಮನುಜಾ
ಒಲುಮೆಗೆ ಸೆರೆಯಾಗುವೆನು || ಪ ||

ತಪಸಿಗಳೆನ್ನನು ಜ್ಞಾನದಿ ಮುಟ್ಟಲು
ಯುಗಯುಗಗಳು ಬಲು ಬಳಲುವರು
ಯೋಗಿಗಳೆನ್ನನು ಜನುಮ ಜನುಮದಲಿ
ಹೊಂದಲು ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವರು || ೧ ||

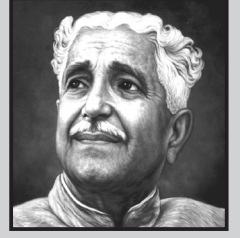
ಕಡಲಿನ ಬಿತ್ತರ ಸಾಲದು ಪವಡಿಸೆ
ಭಕ್ತಿಯ ಕಂಬನಿ ಮನೆ ಎನಗೆ
ಹಿಮಗಿರಿ ಎತ್ತರ ಸಾಲದು ನಾನಿರೆ
ಭಕ್ತನ ಹೃದಯವು ಸಾಕೆನಗೆ || ೨ ||

ಬೃಂದಾವನದಾ ಗೋಪಿಯರರಿತರೆ
ವೇದಗಳಾಡುವ ಸತ್ಯವನು?
ಹಾಲನು ಮಾರುವ ಹೆಣ್ಣುಗಳೊಲೈಯೆ
ಮೀರದೆ ಯೋಗಿಯ ಸಾಧನೆಯ? || ೩ ||

|| ತೆರೆ ||

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ :

ಕನ್ನಡದ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಎಂದು ಖ್ಯಾತರಾಗಿರುವ ಕುಪ್ಪಳಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಅವರು ದಿನಾಂಕ ೨೯-೧೨-೧೯೦೪ ರಂದು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಕುಪ್ಪಳಿಯವರು. ಇವರ ತಂದೆ ವೆಂಕಟಪ್ಪಗೌಡ, ತಾಯಿ ಸೀತಮ್ಮ. ತಾಯಿಯ ಊರು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿರೇಕೊಡಿಗೆ. ಹೇಮಾವತಿ ಇವರ ಹೆಂಡತಿ. ಇವರ ಕಾವ್ಯನಾಮ ಕುವೆಂಪು.

‘ಚಂದ್ರಮಂಚಕೆ ಬಾ ಚಕೋರಿ’, ‘ನವಿಲು’, ‘ಪಕ್ಷಿಕಾಶಿ’ (ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳು). ‘ಬೆರಳ್‌ಗೆ ಕೊರಳ್’, ‘ಶೂದ್ರತಪಸ್ವಿ’, ‘ಜಲಗಾರ’ (ನಾಟಕಗಳು). ‘ರಸೋವೈಸಃ’, ‘ವಿಭೂತಿ ಪೂಜೆ’, ‘ದ್ರೌಪದಿಯ ಸಿರಿಮುಡಿ’ (ವಿಮರ್ಶೆಗಳು). ‘ನನ್ನ ದೇವರು ಮತ್ತು ಇತರ ಕತೆಗಳು’ (ಸಣ್ಣಕಥೆ). ‘ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ’, ‘ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು’ (ಕಾದಂಬರಿಗಳು). ‘ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ’ (ಮಹಾಕಾವ್ಯ) - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ೮೦ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಅವರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಪದ್ಮಭೂಷಣ (೧೯೫೮), ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ (೧೯೫೫), ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ (೧೯೬೪), ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ (೧೯೬೮), ಪಂಪ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ರತ್ನ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳಿಂದ ಪುರಸ್ಕೃತರು. ಪ್ರಸ್ತುತ ನಾಟಕವನ್ನು ಅವರ ‘ನನ್ನ ಗೋಪಾಲ’ ಕೃತಿಯಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ದಿನಾಂಕ ೧೦-೧೧-೧೯೯೪ ರಲ್ಲಿ ನಿಧನರಾದರು.

ಅಭ್ಯಾಸ

I. ಪದಗಳ ಅರ್ಥ :

ಇಂಪು - ಮಧುರ.

ಕರಡಿಗೆ - ಭರಣಿ, ಪೆಟ್ಟಿಗೆ.

ಚರಕ - ರಾಟೆ, ನೂಲು ತೆಗೆಯುವ ಸಾಧನ.

ತೊಳಗು - ಪ್ರಕಾಶಿಸು.

ಬವಣೆ - ಕಷ್ಟ, ತೊಂದರೆ.

ಮಳೆಬಿಲ್ಲು - ಕಾಮನಬಿಲ್ಲು.

ಯೋಗಿ - ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ, ಯತಿ.

ಮಿರುಗು - ಪ್ರಕಾಶಿಸು.

ಓಲೆ - ತಾಳೆಮರದ ಗರಿಯ ಹಾಳೆ, ಕಾಗದ.

ಕಾದರೆ - ಹಾದಿನೋಡು, ನಿರೀಕ್ಷಿಸು.

ತಿಲಕ - ಹಣೆಯ ಬೊಟ್ಟು.

ನೂತು - ನೂಲು ತೆಗೆದು.

ಪವಡಿಸು - ಮಲಗು, ನಿದ್ರಿಸು.

ಬಳಲು - ಆಯಾಸ, ಶ್ರಮ.

ಬೈಗು - ಸಂಜೆ.

ಸಿಲುಕೆ - ಸಿಗಲಾರೆನು.

II. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು :

ಅ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ಗೋಪಾಲನ ಬೆಳಗಿನ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸ ಯಾವುದಾಗಿತ್ತು?
೨. ಗೋಪಾಲನಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಹೂಗಳು ಹೇಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದವು?
೩. ಗೋಪಾಲನ ಗೆಳೆಯರ ಹೆಸರೇನು?
೪. ಗೋಪಾಲನು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಮರಳುವಾಗ ಏಕೆ ಭಯಪಡುತ್ತಿದ್ದನು?
೫. ಗೋಪಾಲನು ಹೊಸ ಪಂಚೆಯನ್ನು ಬಯಸಿದುದೇಕೆ?

ಆ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ಮಲಗಿದ್ದ ಗೋಪಾಲನನ್ನು ತಾಯಿಯು ಯಾವ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಏಳಿಸಿದಳು?
೨. ಗೋಪಾಲನು ಹೂಬನದ ಸೊಗಸನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ವರ್ಣಿಸಿದನು?
೩. ಗೋಪಾಲನ ತಾಯಿ ಬಡತನದಿಂದ ಹೇಗೆ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಳು?
೪. ಬನದ ಗೋಪಾಲನ ವೇಷಭೂಷಣಗಳು ಹೇಗಿದ್ದವು?

ಇ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ಗೋಪಾಲನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸಿದ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಸಾರವೇನು?
೨. ಗೋಪಾಲನಿಗೆ ಇದ್ದ ಕಷ್ಟವೇನು? ಅದು ಹೇಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತು?

ಈ) ಸಂದರ್ಭದೊಂದಿಗೆ ವಿವರಿಸಿರಿ.

೧. “ಸಾವಿರಾರು ಮಳೆಬಿಲ್ಲುಗಳು ಸೇರಿ ಕುಣಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.”
೨. “ಆ ಗೋಪಾಲ ಕೊಡಬೇಕು, ನಾವು ಉಣಬೇಕು.”
೩. “ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಬಡತನದ ಬವಣೆಯೇಕೆ?”
೪. “ಅಮ್ಮನ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಾಗಲಾರದು!”

III. ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ :

ಅ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ತತ್ಸಮ-ತದ್ಭವ ರೂಪ ಬರೆಯಿರಿ.

ಸಿರಿ, ಬನ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಸಂಪಿಗೆ, ಹಕ್ಕಿ, ಸಂಜೆ, ಜನುಮ, ಯೋಗಿ, ಭಕ್ತಿ, ಬಿತ್ತರ.

ಆ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ ಬರೆಯಿರಿ.

ಕರುಣೆ, ತುಡಿ, ಮುದುಡು, ಸ್ವೀಕರಿಸು, ಬೈಗು, ಬಡತನ, ಅಜ್ಞಾನ.

ಇ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವಂತ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರಿ.

ಬವಣೆ, ಒಲುಮೆ, ಕರುಣೆ, ಲೀಲೆ, ಸಂಪಾದನೆ, ತಂಗಾಳಿ.

ಈ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯ ಮಾಡಿ, ಸಮಾಸವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿರಿ.

ತಂಗಾಳಿ, ಹಿಮಮಣಿ, ಗಂಜಿಯುಂಡು, ಹೊಂಬೆಳಕು, ಸ್ನಾನಮಾಡು.

ಉ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ಕಂಬನಿ, ಕೋಟ್ಯಂತರ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ, ಕೊಳಲಾದಿ, ಧೈರ್ಯವಾಗಿ, ಹೆದರಿಕೆಯಾದರೆ, ಮೇಲೇಳು.

ಊ) ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಲೇಖನ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಗೋಪಾಲನಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಇನ್ನೂ ಏಳಲಿಲ್ಲವೋ ಏನೋ

೨. ಕೇಳಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹಾಡುತ್ತ ಹಾರಾಡಿ ಕರೆಯುತ್ತಿವೆ ನಿನ್ನ

೩. ಬನದಲ್ಲಿ ಏನಮ್ಮ ಸೊಗಸು ಏನು ಆನಂದ

IV. ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ವ್ಯಾಕರಣ :

ಕ್ರಿಯಾಪದ :

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಕ್ರಿಯೆಯ ಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪದಗಳನ್ನು 'ಕ್ರಿಯಾಪದ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಉದಾ : ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಮಾಡಿದನು, ಮಾಡುವನು, ಮಾಡಲಿ, ಮಾಡನು - ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಮೂಲರೂಪ 'ಮಾಡು' ಆಗಿದೆ.

ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಮೂಲರೂಪವನ್ನು 'ಕ್ರಿಯಾಪ್ರಕೃತಿ' ಅಥವಾ 'ಧಾತು' ಎನ್ನುವರು. ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ;

೧. ಮೂಲಧಾತುಗಳು : ಮಾಡು, ತಿನ್ನು, ಹೋಗು, ಬರು, ಓದು, ಓಡು, ಮುಚ್ಚು, ನೋಡು, ಒಪ್ಪು, ಏರು, ಇಳಿ, ಬೀಳು, ಬರೆ, ಹಿಗ್ಗು, ತೂಗು, ಮಲಗು, ಏಳು, ನಡೆ, ಈಜು, ಮುಚ್ಚು, ಬೆಳಗು - ಇತ್ಯಾದಿ.

೨. ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ಧಾತು ಅಥವಾ ಸಾಧಿತಧಾತುಗಳು : ನಾಮಪ್ರಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಅನುಕರಣ ಶಬ್ದಗಳ ಮೇಲೆ 'ಇಸು' ಪ್ರತ್ಯಯ ಸೇರಿದಾಗ ಅವು ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತ ಧಾತು ಅಥವಾ ಸಾಧಿತ ಧಾತು ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಉದಾ: ಪ್ರಕೃತಿ + ಪ್ರತ್ಯಯ = ಸಾಧಿತ ಧಾತು - ಕ್ರಿಯಾಪದ

ಕನ್ನಡ	+	ಇಸು	=	ಕನ್ನಡಿಸು	-	ಕನ್ನಡಿಸಿದನು
ಧಗಧಗ	+	ಇಸು	=	ಧಗಧಗಿಸು	-	ಧಗಧಗಿಸುತ್ತದೆ
ದುಃಖ	+	ಇಸು	=	ದುಃಖಿಸು	-	ದುಃಖಿಸುವನು

ಸಕರ್ಮಕ ಮತ್ತು ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು :

ಗಣೇಶನು ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿಂದನು. - ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಗಣೇಶನು' ಎಂಬುದು 'ಕರ್ತೃಪದ', 'ಹಣ್ಣನ್ನು' ಎಂಬುದು 'ಕರ್ಮಪದ', 'ತಿಂದನು' ಎಂಬುದು 'ಕ್ರಿಯಾಪದ' ಆಗಿದೆ. ಗಣೇಶನು ಏನನ್ನು ತಿಂದನು? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ 'ಹಣ್ಣನ್ನು' ಎಂಬ ಉತ್ತರ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಏನನ್ನು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಕರ್ಮಪದ ಬರಬೇಕು. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಕರ್ಮಪದ ಇಲ್ಲದೆ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾ : ರಹೀಮ ಓಡಿದನು. ಇಲ್ಲಿ ರಹೀಮ ಏನನ್ನು ಓಡಿದನು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಉತ್ತರ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ, ಕರ್ಮಪದವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಧಾತುಗಳನ್ನು 'ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು' ಎಂದೂ ಕರ್ಮಪದವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದ ಧಾತುಗಳನ್ನು 'ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು' ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

೧. ಸಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು : ರಕ್ಷಿಸು, ಕಟ್ಟು, ಓದು, ಮಾಡು, ಉಣ್ಣು, ಕತ್ತರಿಸು, ತೆರೆ, ಸೇರು, ಬಿಡು - ಈ ಎಲ್ಲಾ ಧಾತುಗಳ ಮುಂದೆ 'ಏನನ್ನು' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಉತ್ತರ (ಕರ್ಮಪದ) ಸಿಗುತ್ತದೆ.

೨. ಅಕರ್ಮಕ ಧಾತುಗಳು : ಮಲಗು, ಓಡು, ಹುಟ್ಟು, ಹೋಗು, ಏಳು, ಸೋರು, ನಾಚು - ಈ ಎಲ್ಲಾ ಧಾತುಗಳ ಮುಂದೆ 'ಏನನ್ನು' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ ಕರ್ಮಪದ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

V. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು :

೧. ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.
೨. ನನ್ನ ಗೋಪಾಲ ನಾಟಕವನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸಿರಿ.
೩. ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಿರಿ.

೮. ಸೌಜನ್ಯ

— ಹಾ.ಮಾ. ನಾಯಕ

ಪಾಠ ಪ್ರವೇಶ : ನಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಶೋಭೆ ತರುವ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಜನ್ಯವೂ ಒಂದು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಈ ಗುಣ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯ. ಮನುಷ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ವರ್ತನೆಗಳೂ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತವೆ. 'ಸೌಜನ್ಯ'ದ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾಗಿ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅದರ ಪರಿಣಾಮ, ಪ್ರಭಾವಗಳು ಸಮಾಜದ ಮೇಲೂ ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಮನಗಂಡೇ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಉತ್ತಮ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲೂ ಸೌಜನ್ಯ ಗುಣ ನೆಲೆಸಲಿ ಎಂಬುದು ಈ ಪಾಠದ ಮುಖ್ಯ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

ನಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಅಪರೂಪವಾಗಿರುವುದೆಂದರೆ ಸೌಜನ್ಯ.

ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾರೂ ಯಾರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ನೋಯಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ; ಯಾವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಅಪವ್ಯಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ; ಕಾಸು ಖರ್ಚು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ಅನೇಕರಿಗೆ ಸೌಜನ್ಯ ಎಂದರೆ ಏನು ಎಂದೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಒಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬರುವುದು ಸಮಾಜ ಜೀವನದ ಪ್ರಧಾನ ಲಕ್ಷಣ. ದೊಡ್ಡ ಬೇಡಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೋಗಬಹುದು; ಚಿಕ್ಕ ಕೋರಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಬಹುದು; ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಹೋಗಬಹುದು. ಅಂಗಡಿಗೆ ಗ್ರಾಹಕರು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ರೋಗಿಗಳು ವೈದ್ಯರ ಬಳಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ; ಕಕ್ಷಿದಾರರು ವಕೀಲರಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ; ಜನರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಬಳಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಟಿಕೆಟ್ ಕೇಳಲು ಕಂಡಕ್ಟರ್ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಬೇಕು; ದೂರು ಕೊಡಲು ಪೊಲೀಸರ ಬಳಿ ಹೋಗಬೇಕು; ಬಟ್ಟೆ ಹೊಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದರ್ಜಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಬಳಿ ಹೋಗದೆ ಜೀವನ ಸಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಹಕಾರ ಬಾಳಿನ ಸೂತ್ರ; ಅವಲಂಬನೆ ದಿನದ ಬದುಕಿನ ವಿಧಿ.

ಕಾರಣ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ, ಒಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಬಳಿ ಬಂದಾಗ ಪರಸ್ಪರ ಅವರು ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಸೌಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಸೌಜನ್ಯ ಇಬ್ಬರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು

ಆಧರಿಸಿದ್ದು. ಹಾಗೆಂದು ಅದು ಕೊಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂಥದಲ್ಲ. ಅದು ದ್ವಿಮುಖಿ ಸಂಚಾರಿಯಾದರೂ ಏಕಮುಖಿ ಸಂಚಾರದಿಂದ ನಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದವರ ಘನತೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.

ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದವರ ಬಗೆಗೆ ಅನೇಕ ಜನರು ಆದರ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ತಾಳ್ಮೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ, ಎರಡು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತೂ ಸಹ ಆಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಖ ಗಂಟು ಹಾಕಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ; ದೈನ್ಯತೆಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಉತ್ತರಿಸುವುದು ಅವರಿಗೆ ದಣಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಅಸೌಜನ್ಯ.

ಔಷಧ ಕೊಡುವುದಷ್ಟೇ ವೈದ್ಯರ ಕರ್ತವ್ಯವಿರಬಹುದು; ಪಾಠ ಹೇಳುವುದಷ್ಟೇ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಕರ್ತವ್ಯ ಇರಬಹುದು; ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವೆಯಷ್ಟೇ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವಿರಬಹುದು. ನಿಯಮಾನುಸಾರ ಇದೆಲ್ಲ ಸರಿ. ಆದರೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಮನುಷ್ಯರೆ! ಇವರು ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವುದು ತಮ್ಮಂಥ ಮನುಷ್ಯರೊಡನೆಯೇ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ಸಂಬಂಧ ಮಾನವೀಯವಾದದ್ದು. ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧ ಸೌಜನ್ಯವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿ ಎಂದು ಸುತ್ತೋಲೆಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಾರೆ; ಜಾಹಿರಾತುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾರೆ;

ಸೌಜನ್ಯದ ವಾರಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏನಿದರ ಅರ್ಥ? ಸೌಜನ್ಯ ಬೇರೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿ ತರಿಸುವಂಥದೆಂದೆ? ಗೊತ್ತಾದ ವಾರಕ್ಕಷ್ಟೇ ಅದು ಸಾಕಂದೆ? ಸೌಜನ್ಯ ಹೂವು ಅರಳಿದಂತೆ ಅರಳಬೇಕು. ಆಗ ಅದರ ಮಹತ್ವ ಹೆಚ್ಚಿನದು.

ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಅದು ಕೃತಕವಾಗಿ ಇರಬಹುದು; ಅಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿಯಾದರೂ ಅವರು ಅಭಿನಂದನಾರ್ಹರು. ಕುಂಡದ ಗಿಡದ ಹೂವಿನಂತೆ ಏನೋ ಕೆಲವರಿಗಾದರೂ ಅದು ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ತರಬಹುದು. ಇಂದಿನದು ಬಹುಮುಖಜೀವನ. ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಸಂಕೀರ್ಣ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನಡತೆ ನಡೆವಳಿಕೆಗಳು ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೌಜನ್ಯ ತೋರಲು ಸಹ ತಮಗೆ ಸಮಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅನೇಕರು ನಟಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬಳಿಗೆ ಬಂದವರು ಏನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳುವ ತಾಳ್ಮೆಬೇಕು; ಆಗುತ್ತದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಮೃದುವಾಗಿರಲಿ ಮಾತು, ಸಾಕು. ಇದೇ ಸೌಜನ್ಯ. ಇಷ್ಟೇ ಸೌಜನ್ಯ. ಬಂದವರನ್ನು ಕೂರಿಸಿ ಕಾಫಿ ತರಿಸಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಗಳನ್ನು ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೆ ಕೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವರ್ತನೆ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಷ್ಟೇ ಸೌಜನ್ಯದ ಗುರುತು.

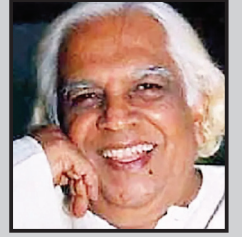
ಸಹಾನುಭೂತಿ ಸಹೃದಯತೆ ಸಮಾಧಾನ ಸೌಜನ್ಯಶೀಲರ ಲಕ್ಷಣ. ಒಂದು ಮಾತು. ಒಂದು ನಗು ಬಳಿಗೆ ಬಂದವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಮೊದಲು ಇಷ್ಟಾದರೆ ಸಾಕು. ಆಮೇಲೆ ಉಳಿದುದೆಲ್ಲ. ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳು. ಹೇಳುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಹೇಳು' ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನಮಗೆ ಸೌಜನ್ಯದ ಗೆರೆಯನ್ನು ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ಅಯ್ಯಾ ಎಂದರೆ ಸ್ವರ್ಗ, ಎಲವೋ ಎಂದರೆ ನರಕ” ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸೌಜನ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ನಮಗೆ ನಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಲಾಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಿರುವಾಗ ನಾವೇಕೆ ಸೌಜನ್ಯಶೀಲರಾಗಿರಬಾರದು?

* * * * *

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ :

ಡಾ. ಹಾ.ಮಾ. ನಾಯಕರು ೧೨ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೯೩೧ರಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಾರೋಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಮೈಸೂರು ವಿ.ವಿ.ಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ, ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿ.ವಿ.ಯಲ್ಲಿ ಉಪಕುಲಪತಿಗಳಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದ ಇವರು ಅಂಕಣ ಬರೆಹ, ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ, ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧ, ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಎಪ್ಪತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಪ್ರತಿ, ಸಲ್ಲಾಪ, ಸೂಲಂಗಿ, ಸಂಪಣ, ಸ್ವಗತ, ಜಾನಪದ ಸ್ವರೂಪ, ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮುಂತಾದವು ಇವರ ಕೃತಿಗಳು. ಇವರ 'ಸಂಪ್ರತಿ' ಅಂಕಣ ಬರೆಹಗಳಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪುರಸ್ಕಾರ ಲಭಿಸಿದೆ. ಇವರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಆಡುಭಾಷೆ ಎಂಬ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಸಾದರಪಡಿಸಿ, ಅಮೆರಿಕಾದ ಇಂಡಿಯಾನಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಪ್ರಸ್ತುತ 'ಸೌಜನ್ಯ' ಲೇಖನವನ್ನು ಹಾ.ಮಾ.ನಾಯಕ ಅವರ 'ಸೂಲಂಗಿ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಿಂದ ಆರಿಸಿದೆ. ಶ್ರೀಯುತರು ೧೦ ನವೆಂಬರ್ ೨೦೦೦ರಂದು ನಿಧನರಾದರು.

I. ಪದಗಳ ಅರ್ಥ :

ದೈನಂದಿನ	- ದಿನ ನಿತ್ಯದ.	ಆದರ	- ಗೌರವ, ಪ್ರೀತಿ, ಉಪಚಾರ.
ಸೌಜನ್ಯ	- ಸಜ್ಜನಿಕೆ, ಔದಾರ್ಯ, ವಿನಯ.	ಕೃತಕ	- ಸಹಜವಲ್ಲದ.
ಅಪವ್ಯಯ	- ದುಂದುವೆಚ್ಚ.	ಸಹಾನುಭೂತಿ	- ಅನುಕಂಪ, ದಯೆ.
ವಿಧಿ	- ಕ್ರಮ, ರೀತಿ.	ಸ್ವರೂಪ	- ನಿಜರೂಪ, ಆಕೃತಿ, ಸ್ವಭಾವ, ಕ್ರಮ.

II. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು :

ಅ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ನಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪವಾಗಿರುವುದು ಯಾವುದು?
೨. ರೋಗಿಗಳು ಯಾರ ಬಳಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ?
೩. ಸೌಜನ್ಯವು ಹೇಗೆ ಅರಳಬೇಕು?
೪. ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ?
೫. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನಮಗೆ ಏನು ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ?

ಆ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎರಡು-ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ಸಮಾಜ ಜೀವನದ ಪ್ರಧಾನ ಲಕ್ಷಣ ಯಾವುದು?
೨. ಅಸೌಜನ್ಯ ನಡೆವಳಿಕೆಗೆ ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡಿ.
೩. ಸೌಜನ್ಯದ ವರ್ತನೆಯ ಗುರುತುಗಳು ಯಾವುವು?
೪. ಸೌಜನ್ಯಶೀಲರ ಲಕ್ಷಣಗಳಾವುವು?

ಇ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ಸಹಕಾರ ಬಾಳಿನ ಸೂತ್ರವೆಂಬುದನ್ನು 'ಸೌಜನ್ಯ' ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ?
೨. ಸೌಜನ್ಯ ಶೀಲವಂತರ ನಡೆವಳಿಕೆಗಳು ಹೇಗಿರಬೇಕು? ವಿವರಿಸಿ.

ಈ) ಸಂದರ್ಭದೊಡನೆ ವಿವರಿಸಿ :

೧. “ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನಡತೆ ನಡೆವಳಿಕೆಗಳು ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ.”

೨. “ಹೇಳುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಹೇಳು.”

೩. “ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ನಮಗೆ ನಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಲಾಭವಾಗುತ್ತವೆ.”

III. ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ :

ಅ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವಂತ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಅವಲಂಬನೆ : _____

೨. ಮುಖ ಗಂಟುಹಾಕು : _____

೩. ಸಹಾನುಭೂತಿ : _____

೪. ಸೌಜನ್ಯಶೀಲ : _____

ಆ) ಈ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಅನ್ಯದೇಶ್ಯ ಪದಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ.

ಉದಾ: ಟಿಕೇಟು, ಕಂಡಕ್ಟರ್, ದರ್ಜಿ - ಇತ್ಯಾದಿ.

IV. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು :

೧. ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಓದಿ.

೨. ಸತ್ಯ, ನಿಷ್ಠೆ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಮೊದಲಾದ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿರಿ.

G2M2T4

ಪಾಠ ಪ್ರವೇಶ : ಓದು ಬರೆಹವನ್ನು ಅರಿಯದ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನ ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಅನುಭವಗಳನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಮನೆ ಮಾತಾಗಿದೆ. ಕವಿ ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ, ಜನರ ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ, ಕಿವಿಯಿಂದ ಕಿವಿಗೆ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹರಿದು ಬಂದಿದೆ. ಈ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ತುಂಬಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ಅನಾಮಧೇಯ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರು. ಆದರೆ ಅವರ ಭಾವ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಮಾತ್ರ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದು. ಇಂದು ಆಧುನಿಕ ಜೀವನ ವಿಧಾನದಿಂದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಜಾನಪದ ಸಂಗೀತ, ಕಥೆ, ಗೀತೆಯ ಸೊಗಡಿನಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುವುದು ಇಂದಿನ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಜಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಜನಪದ ಬದುಕಿನ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗ. ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಳೆ ಬಂದು, ಕೆರೆ ಬಾವಿಗಳು ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿದರೆ ನಾಡು ಸಂಪದ್ಧರಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನೀರು ತುಂಬಿರುವ ಕೆರೆಗಳೆಂದರೆ ಜನಪದರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರೀತಿ. ತುಂಬಿದ ಕೆರೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಹಾಡುಕಟ್ಟಿ ನಲಿದಿದ್ದಾರೆ. ಮೈಮನ ಮರೆತು ಕುಣಿದಿದ್ದಾರೆ. ಮದಗದ ಕೆರೆ, ಕುಣಿಗಲ್ ಕೆರೆ ಇವು ಜನಪದರ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೆರೆಗಳು. ಅವರ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿ ಈ ಜನಪದ ಗೀತೆ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ನಾಗರಿಕತೆ ಬೆಳೆದಂತೆ ಕೆರೆಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಗೀತೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ.

ಮೂಡಲು ಕುಣಿಗಲು ಕೆರೆ ನೋಡೋರ್ಗೊಂದೈಭೋಗ
ಮೂಡಿಸ ಬರ್ತಾನೆ ಚೆಂದಿರಸಮಾ | ತಾನಂದಾನೋ
ಮೂಡಿಸ ಬರ್ತಾನೆ ಚೆಂದಿರಸಮಾ ||

|| ೧ ||

ಅಂತಂತ್ರಿಸಿ ನೋಡೋರೆ ಎಂಥಾ ಕುಣಿಗಲ್ ಕೆರೆ
ಸಂತೇ ಹಾದೀಲಿ ಕಲುಕಟ್ಟೆ | ತಾನಂದಾನೋ
ಸಂತೇ ಹಾದೀಲಿ ಕಲುಕಟ್ಟೆ ||

|| ೨ ||

ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ಬಾಗಿದ ಕುಣಿಗಲು ಕೆರೆ
ಭಾವಾ ತಂದಾನೆ ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆ | ತಾನಂದಾನೋ
ಭಾವಾ ತಂದಾನೆ ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆ ||

|| ೩ ||

ನಿಂಬೆಯ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ತುಂಬಿದ ಕುಣಿಗಳು ಕೆರೆ
ಅಂದಾ ನೋಡಲು ಶಿವ ಬಂದು | ತಾನಂದಾನೋ
ಅಂದಾ ನೋಡಲು ಶಿವ ಬಂದು ||

|| ೪ ||

ಅಂದಾ(ನೇ) ನೋಡಲು ಶಿವ ಬಂದು ಶಿವಮಗ್ಗಿ
ಕಬ್ಬಕ್ಕಿ ಬಾಯ ಬಿಡುತಾವೆ | ತಾನಂದಾನೋ
ಕಬ್ಬಕ್ಕಿ ಬಾಯ ಬಿಡುತಾವೆ ||

|| ೫ ||

ಕಬ್ಬಕ್ಕಿ(ನೇ) ಬಾಯ ಬಿಡುತಾವೆ ಇಬ್ಬೀಡ
ಗಬ್ಬದ್ ಹೊಂಬಾಳೆ ನಡುಗ್ಯಾವೆ | ತಾನಂದಾನೋ
ಗಬ್ಬದ್ ಹೊಂಬಾಳೆ ನಡುಗ್ಯಾವೆ ||

|| ೬ ||

ಹಾಕೋಕೊಂದಾರುಗೋಲು ನೂಕೋಕೊಂದೂರುಗೋಲು
ಬೊಬ್ಬೆ ಹೊಡೆದಾವೆ ಬಾಳೆಮೀನು | ತಾನಂದಾನೋ
ಬೊಬ್ಬೆ ಹೊಡೆದಾವೆ ಬಾಳೆಮೀನು ||

|| ೭ ||

ಬೊಬ್ಬೆ(ನೇ) ಹೊಡೆದಾವೆ ಬಾಳೆಮೀನ್ ಕೆರೆಯಾಗೆ
ಗುಬ್ಬಿ ಸಾರಂಗ ನಗುತಾವೆ | ತಾನಂದಾನೋ
ಗುಬ್ಬಿ ಸಾರಂಗ ನಗುತಾವೆ ||

|| ೮ ||

* * * *

೨೪

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ :

ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರು. ಆದರೆ ಅವರ ಭಾವಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದು. ಈ ಜನಪದ ಗೀತೆಯನ್ನು ಮತಿಘಟ್ಟ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವ 'ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರ' ಸಂಪುಟ-೧ ಇದರಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಟಿಪ್ಪಣಿ :

೧. ಕುಣಿಗಲ್ : ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಾಲ್ಲೂಕು ಕೇಂದ್ರ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ೭೪ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆರೆ ಇದೆ. ಜನಪದ ಗೀತೆ ಕೆರೆಗಳ ಉಳಿವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಜನಪದ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವ ಕುಣಿಗಲ್ ಕೆರೆಯು ೧೫ ಮೈಲಿ ಸುತ್ತಳತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಉತ್ತರ ದೇಶದಿಂದ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಕುಷ್ಠರೋಗವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನೃಂಗನೆಂಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದನೆಂದು ಸ್ಥಳಪುರಾಣ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕೆರೆಯ ಏರಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಪ್ರಾಚೀನ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹೇಮಾವತಿ ಜಲಾಶಯದಿಂದ ಈ ಕೆರೆಗೆ ನೀರನ್ನು ಹರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

೨. ಭಾವ ತಂದಾನು ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆ : ಕೆರೆಗಳು ತುಂಬಿದಾಗ ಬಾಗಿನ ಅರ್ಪಿಸುವ ವಾಡಿಕೆ ಈಗಲೂ ಇದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೀರೆ, ಕುಪ್ಪಸ ಹಾಗೂ ಹಣ್ಣು ಹಂಪಲುಗಳನ್ನು ಮೊರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ನೀರಿಗೆ ಬಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆರೆ ತುಂಬಿದ ಋಷಿಗೆ ಭಾವನು ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆಯನ್ನು ಬಾಗಿನ ಅರ್ಪಿಸಲು ತಂದಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಲಾಗಿದೆ.

೩. ಹೊಂಬಾಳೆ ನಡುಗ್ಯಾವ : ಕೆರೆಯ ನೀರುಂಡು ದಷ್ಟಪುಷ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಬಾಳೆಯ ಗಿಡಗಳು ಗಾಳಿಗೆ ಹೊಯ್ದಾಡುವ ಪರಿಯನ್ನು ನಡುಗ್ಯಾವ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

೪. ಕಬ್ಬಕ್ಕಿ ಬಾಯಿ ಬಿಡುತಾವೆ : ಕಬ್ಬಕ್ಕಿ ಜಲಚರಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಆಸೆ ಪಡುವುದು; ಹಾತೊರೆಯುವುದು.

೫. ಹಾಕೋಕೊಂದಾರುಗೋಲು ನೂಕೋಕೊಂದಾರುಗೋಲು : ಕೃಷಿಕರ ಉಪಕಸುಬಾದ ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಬದುಕಿನ ಊರುಗೋಲು. ದೋಣಿ ಸಾಗಲು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಬೇಕು, ಅದೇರೀತಿ ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಬದುಕಿನ ಊರುಗೋಲಾಗಿದೆ. ಕೆರೆ ಉಪ ಕಸುಬುಗಳಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.

೬. ಬೊಬ್ಬೆ ಹೊಡೆದಾವೆ ಬಾಳೆಮೀನು : ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡ ಮೀನುಗಳನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದಾಗ ನೆಗೆದಾಡುವ ಪರಿಯನ್ನು ಬೊಬ್ಬೆ ಹೊಡೆದಾವೆ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. ಗುಬ್ಬಿಸಾರಂಗ ನಗುತಾವೆ : ಕೆರೆ ತುಂಬಿದಾಗ ಸಹಜವಾಗಿ ಸುತ್ತಲ ಪರಿಸರ ಹಸಿರಿನಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಸಿರು ಇರುವಲ್ಲಿ ಗುಬ್ಬಿ, ಸಾರಂಗಗಳು ನಗುನಗುತ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಬದುಕುವುದನ್ನು ಗುಬ್ಬಿ ಸಾರಂಗ ನಗುತಾವೆ ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಭ್ಯಾಸ

I. ಪದಗಳ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯಿರಿ :

ಮೂಡಲು - ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕು.

ಸಾರಂಗ - ಜಿಂಕೆ.

ಊರುಗೋಲು - ಹುಟ್ಟು (ದೋಣಿ ನಡೆಸುವ ಸಾಧನ).

ಐಭೋಗ - ವೈಭವ, ಸುಖ.

ಕಬ್ಬಕ್ಕಿ - ಜಲಚರಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಪಕ್ಷಿ.

ಚಂದಿರಾಮ - ಚಂದಿರ.

ಬಾಳೆಮೀನು - ಒಂದು ಜಾತಿ ಮೀನು.

ಅಂತಂತ್ರಿಸಿ - ನೀಳವಾಗಿ ನೋಡುವುದು.

II. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು :

ಅ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ಕುಣಿಗಲ್ ಕೆರೆ ಹೇಗೆ ಬಾಗಿದೆ?

೨. ತುಂಬಿದ ಕುಣಿಗಲ್ ಕೆರೆಯನ್ನು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗಿದೆ?

೩. ಕುಣಿಗಲ್ ಕೆರೆಯ ಅಂದವನ್ನು ನೋಡಲು ಯಾರು ಬಂದರೆಂದು ಉತ್ತೇಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ?

೪. ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮೀನುಗಳಿದ್ದವು?

ಆ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ಕುಣಿಗಲ್ ಕೆರೆ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು?

೨. ಕಬ್ಬಕ್ಕಿಗಳು ಯಾವಾಗ ಬಾಯಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ?

೩. ಬಾಳೆಮೀನುಗಳು ಬೊಬ್ಬೆ ಹೊಡೆಯಲು ಕಾರಣವೇನು?

ಇ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ಕುಣಿಗಲ್ ಕೆರೆ ಜೀವಸಂಕುಲಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ?

೨. ಮೂಡಲ್ ಕುಣಿಗಲ್ ಕೆರೆ ಜನಪದ ಗೀತೆಯ ಭಾವಾರ್ಥವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಈ) ಸಂದರ್ಭದೊಡನೆ ವಿವರಿಸಿರಿ.

೧. “ಭಾವ ತಂದಾನೆ ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆ”.

೨. “ಕಬ್ಬಕ್ಕೆ ಬಾಯ ಬಿಡುತಾವೆ”.

೩. “ಬೊಬ್ಬೆ ಹೊಡೆದಾವೆ ಬಾಳೆ ಮೀನು”.

III. ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ :

ಅ) ಕೆಳಗಿನ ಸಮಾಸ ಪದಗಳನ್ನು ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯ ಮಾಡಿ, ಸಮಾಸದ ಹೆಸರು ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಊರುಗೋಲು, ಹೊಂಬಾಳೆ, ಕಬ್ಬಕ್ಕೆ.

ಆ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವಂತ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಬಾಯಿಬಿಡು, ಬೊಬ್ಬೆಹೊಡೆ, ಐಭೋಗ.

ಇ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ತತ್ಸಮ-ತದ್ಭವ ರೂಪ ಬರೆಯಿರಿ.

ಯೋಗಿ, ಹಕ್ಕಿ, ಸೀರೆ, ಬಣ್ಣ.

ಈ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಬರ್ರಾನೆ, ನೋಡಾಲು, ಬಿಡುತಾವೆ, ಕೆರೆಯಾಗೆ.

ಉ) ‘ಅ’ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ‘ಬ’ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

‘ಅ’ ಪಟ್ಟಿ

೧) ಪೂರ್ವ

೨) ಪಶ್ಚಿಮ

೩) ಉತ್ತರ

೪) ದಕ್ಷಿಣ

‘ಬ’ ಪಟ್ಟಿ

ಅ) ಪಡುವಣ

ಆ) ತೆಂಕಣ

ಇ) ಮೂಡಣ

ಈ) ಕೊಂಕಣ

ಉ) ಬಡಗಣ

IV. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು :

೧. ಈ ಜನಪದ ಗೀತೆಯನ್ನು ರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡಲು ಕಲಿಯಿರಿ.

೨. ನಿಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುವ ಜನಪದ ಗೀತೆ, ಕಥೆ, ಗಾದೆ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಭಿತ್ತಿಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿ.

೩. ನಿಮ್ಮ ಊರಿನ ಹತ್ತಿರದ ಕೆರೆಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಅದರ ಬಗೆಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರಿ.

೪. ಕೆರೆಗಳ ಮಹತ್ವ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಉಳಿವಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿರಿ.

೬. ವಚನಗಳು

-ಬಸವಣ್ಣ, ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಸಿದ್ಧರಾಮ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ

ಉಳ್ಳವರು ಶಿವಾಲಯವ ಮಾಡುವರು!
ನಾನೇನ ಮಾಡುವೆ? ಬಡವನಯ್ಯ!
ಎನ್ನ ಕಾಲೇ ಕಂಬ, ದೇಹವೇ ದೇಗುಲ,
ಶಿರವೇ ಹೊನ್ನ ಕಳಶವಯ್ಯ!
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ ಕೇಳಯ್ಯ,
ಸ್ಥಾವರಕೃಳಿವುಂಟು, ಜಂಗಮಕೃಳಿವಿಲ್ಲ!

- ಬಸವಣ್ಣ

ವೇಷ ಧರಿಸಿ ಫಲವೇನಯ್ಯ
ವೇಷದಂತಾಚರಣೆ ಇಲ್ಲದನ್ನಕ್ಕ
ವೇದಾಂತವನೋದಿ ಫಲವೇನಯ್ಯ
ಬ್ರಹ್ಮ ತಾನಾಗದನ್ನಕ್ಕ
ನಾನಾ ಕೆರೆಯ ತೋಡಿ ಫಲವೇನಯ್ಯ
ಪುಣ್ಯ ತೀರ್ಥಗಳು ಬರದನ್ನಕ್ಕ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ

- ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಸಿದ್ಧರಾಮ

ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೊಂದು ಮನೆಯ ಮಾಡಿ
ಮೃಗಗಳಿಗಂಜಿದಡೆಂತಯ್ಯಾ? ಸಮುದ್ರದ ತಡಿಯಲೊಂದು ಮನೆಯ ಮಾಡಿ
ನೊರೆತೆರೆಗಳಿಗಂಜಿದಡೆಂತಯ್ಯಾ? ಸಂತೆಯೊಳಗೊಂದು ಮನೆಯ ಮಾಡಿ
ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಾಚಿದಡೆಂತಯ್ಯಾ? ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವ ಕೇಳಯ್ಯ
ಲೋಕದೊಳಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ ಸ್ತುತಿನಿಂದೆಗಳು
ಬಂದಡೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಕೋಪವ ತಾಳದೆ ಸಮಾಧಾನಿಯಾಗಿರಬೇಕು.

- ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ

* * * *

೩೮

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ :

ಬಸವಣ್ಣ : ಭಕ್ತಿಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರ ತಂದೆ ಮಾದರಸ, ತಾಯಿ ಮಾದಲಾಂಬಿಕೆ. ಇವರು ಕಳಚೂರಿಯ ಬಿಜ್ಜಳನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಆಗಿದ್ದರು. ವಿಶ್ವದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಸಂಸತ್ತು ಎಂಬ ಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದ 'ಅನುಭವ ಮಂಟಪ'ದ ರೂವಾರಿಗಳು. 'ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ' ಎಂದು ಸಾರಿ, ಜನರನ್ನು ದುಡಿದು ಬದುಕುವ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಸಿದರು. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸುಮಾರು ೧೫೦೦ ವಚನಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿವೆ. ಇವರ ವಚನಗಳ ಅಂಕಿತ - ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ.

ವಿಶ್ವಗುರು ಬಸವಣ್ಣ
ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಾಯಕ

ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ ಸಿದ್ಧರಾಮ : ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಊರು ಸೊನ್ನಲಿಗೆ. ಇವರ ತಂದೆ ಮುದ್ದುಗೌಡ, ತಾಯಿ ಸುಗ್ಗವ್ವ. ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಂಬುಗೆಯಿರಿಸಿದವನು, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನಿಂದಾಗಿ ಜ್ಞಾನಯೋಗದ ಮೆಟ್ಟಿಲೇರಿ ಶಿವಜ್ಞಾನ ಸಂಪನ್ನನಾದ ವಚನಕಾರ. ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುಗಳ ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಿಂದ ಅನುಭವ ಮಂಟಪದ ಒಬ್ಬ ಸಕ್ರಿಯ ಚಿಂತಕರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರ ವಚನಗಳ ಅಂಕಿತ - ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ : ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಶಿವಶರಣೆ. ಈಕೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉಡುತಡಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೊದಲನೆಯ ಕವಯಿತ್ರಿ. ಈಕೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ಅಲೌಕಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ದಿಟ್ಟ ಮಹಿಳೆ. ಅಲ್ಲಮನಿಂದ 'ವೈರಾಗ್ಯನಿಧಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡವಳು. ಈಕೆಯ ವಚನಗಳು ಭಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಜ್ಞಾನ ಸಂಪನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಮೋಹಕವಾಗಿವೆ. ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನನ್ನೇ ಪತಿಯೆಂದು ನಂಬಿ, ಶ್ರೀಶೈಲದ ಕದಳಿ ಬನದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಳಾದವಳು. 'ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ' ಎಂಬುದು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ವಚನಗಳ ಅಂಕಿತ.

ಅಭ್ಯಾಸ

I. ಪದಗಳ ಅರ್ಥ :

ಅನ್ನಕ್ಕ	- ತನಕ.	ಶಿರ	- ತಲೆ.
ಸ್ಥಾವರ	- ಅಚಲ, ಚಲಿಸದ.	ಜಂಗಮ	- ಚಲಿಸುವಂತಹದ್ದು.
ಅನ್ನಕ್ಕ	- ತನಕ.	ನಿಂದೆ	- ತೆಗಳುವಿಕೆ, ಬೈಯುವಿಕೆ.
ಸ್ತುತಿ	- ಹೊಗಳಿಕೆ, ಪ್ರಶಂಸೆ.	ತೋಡು	- ಅಗೆ, ಹಳ್ಳಮಾಡು.
ತಡಿ	- ದಡ, ತೀರ.		

II. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು :

ಅ) 'ಅ' ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು 'ಬ' ಪಟ್ಟಿಯೊಂದಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ :

'ಅ' ಪಟ್ಟಿ

'ಬ' ಪಟ್ಟಿ

೧) ಬಸವಣ್ಣ

ಅ) ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ

೨) ಸಿದ್ಧರಾಮ

ಆ) ಗುಹೇಶ್ವರ

೩) ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ

ಇ) ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ

ಈ) ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ

ಆ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪ್ರಕಾರ ನಶಿಸುವುದು ಯಾವುದು ?

೨. ಕೆರೆಗಳು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕ ಆಗುವುದು ಯಾವಾಗ ?

೩. ವೇಷ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ?

೪. ಸಂತೆಯೊಳಗೊಂದು ಮನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಅಂಜಬಾರದು ?

ಇ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಬರುವ ಸ್ತುತಿ ನಂದೆಗಳನ್ನು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ ?

೨. ಬಸವಣ್ಣನವರು 'ದೇಹವೇ ದೇಗುಲ'ವೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ?

೩. ವೇಷ, ಆಚರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

ಈ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ಬಾಹ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಂತರಿಕ ನಡವಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯತೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾನೆ?

೨. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ತನ್ನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಬದುಕು ಫಲದಾಯಕವಾಗುವುದನ್ನು ಯಾವ ನಿದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ?

ಉ) ಸಂದರ್ಭದೊಡನೆ ವಿವರಿಸಿರಿ.

೧. "ಶಿರವೇ ಹೊನ್ನ ಕಳಶವಯ್ಯ ?"

೨. "ವೇಷ ಧರಿಸಿ ಫಲವೇನಯ್ಯ"

೩. "ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೊಂದು ಮನೆಯ ಮಾಡಿ ಮೃಗಗಳಿಗಂಜಿದಡೆಂತಯ್ಯಾ ?"

III. ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ :

ಅ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ನಾನಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಕಾಡು, ಕೆರೆ, ಅಗಲು, ತೊರೆ, ಎತ್ತು.

ಆ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಬರೆದು ಸಂಧಿಯನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿರಿ.

ವೇಷದಂತಾಚರಣೆ, ವೇದಾಂತವನ್ನೋದಿ, ನಾಚಿದಡೆಂತಯ್ಯಾ, ಸ್ಥಾವರಕೃಳಿವುಂಟು.

ಇ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ತತ್ಸಮ-ತದ್ಭವ ರೂಪ ಬರೆಯಿರಿ.

ಬ್ರಹ್ಮ, ಪುಣ್ಯ, ಶಿರ, ಮೃಗ.

ಈ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಬಡವ, ಫಲ, ಪುಣ್ಯ, ಶಬ್ದ.

IV. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು :

೧. ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ಬಸವಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಇವರ ವಚನಗಳನ್ನು ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿರಿ.

೨. ವಚನಕಾರರ ಹೆಸರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಅಂಕಿತನಾಮಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೩. ಆಧುನಿಕ ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ನೀವೂ ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ.

2. ನಿಟ್ಟೋಟದಲಿ ಹಾಯ್ದನು ಬಿಟ್ಟಮಂಡೆಯಲಿ

- ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ (ಗದುಗಿನ ನಾರಾಣಪ್ಪ)

ಪಾಠ ಪ್ರವೇಶ : ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಸುದೀರ್ಘ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಹಳಗನ್ನಡ, ನಡುಗನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಹೊಸಗನ್ನಡವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಡುಗನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ರಚಿಸಿದ 'ಗದುಗಿನ ಭಾರತ' ಬಹು ಜನಪ್ರಿಯವಾದುದು. ವ್ಯಾಸ ಮಹಾಭಾರತದ ಕಥೆಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ಇಡೀ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕಾವ್ಯದ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಮಗಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಿದೆ.

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ 'ಉತ್ತರನ ಪೌರುಷ' ಒಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಪ್ರಸಂಗ. ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರಸಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶೌರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಬಡಾಯಿ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವವರನ್ನು ಉತ್ತರಕುಮಾರನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. 'ಉತ್ತರನ ಪೌರುಷ ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ, ನಿನ್ನ ಪೌರುಷ ಎಲೆಯ ಮುಂದೆ' ಎನ್ನುವ ಗಾಡೆ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ. ಬರಿಯ ಬಾಯಿ ಬಡಿವಾರ ತೋರಿ ನಗೆಪಾಟಲಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವ ಬದಲು ಕಾರ್ಯಮಾಡಿ ಶೂರರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

ಕಥಾ ಸಂದರ್ಭ : ಪಾಂಡವರು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ವನವಾಸವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ, ವಿರಾಟರಾಜನ ಮತ್ಸ್ಯ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವೇಷ ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ವರ್ಷದಿಂದ ಅಜ್ಞಾತವಾಸ ನಡೆಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭೀಮನಿಂದ ಕೀಚಕನ ವಧೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಚಾರ ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ತಿಳಿದು, ಪಾಂಡವರನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚುವ ಸಲುವಾಗಿ ವಿರಾಟರಾಜನ ಮೇಲೆ ಧಾಳಿ ನಡೆಸಿ, ಆತನ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ವಿರಾಟನ ಮಗನಾದ ಉತ್ತರಕುಮಾರನು 'ನನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕನಾದ ಒಬ್ಬ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾರಥಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ, ಕುರು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿದು ಗೋವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ತರುತ್ತಿದ್ದೆ.....' ಎಂದು ಚಡಪಡಿಸುತ್ತ ಹೆಂಗಳೆಯರ ಮುಂದೆ ಜಂಭಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಸೈರಂಧ್ರಿಯು ಬೃಹನ್ನಳೆಯ ವೇಷದಲ್ಲಿದ್ದ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಸಾರಥಿಯಾಗಲು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅರ್ಜುನನ ಸಾರಥ್ಯದಲ್ಲಿ ರಥವು ರಣರಂಗದತ್ತ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿದಾಗ, ಉತ್ತರಕುಮಾರನು ಕೌರವ ಸೇನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆದರುತ್ತ ರಥದಿಂದ ಇಳಿದು ಓಡಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆತನಿಗೆ ಧೈರ್ಯತುಂಬಿ ಅರ್ಜುನ ತಾನೇ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಉತ್ತರನು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಕುರುಸೇನೆ ನೋಡಿ ಹೆದರುತ್ತಾ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.....

ಕಡೆಗೆ ಹಾಯವು ಕಂಗಳೀ ಬಲ

ಗಡಲ ಮನವೀಸಾಡಲಾರದು

ಪೊಡಲುವಿಡಿರಲೇನ ಕಾಣಲು ಬಾರದದ್ಭುತವ

ಪೊಡವಿಯೀದುದೊ ಮೋಹರವನಿದ

ರೊಡನೆ ಕಾದುವನಾವನಾತನೆ

ಮೃಡನು ಶಿವಶಿವ ಕಾದಿಗೆಲಿದೆವು ಬಲಕೆ ನಮೋಯೆಂದ

॥ ೧ ॥

ಎಂದೊಡರ್ಜುನ ನಗುತ ರಥವನು

ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕೆಂಟಡಿಯ ನೂಕಲು

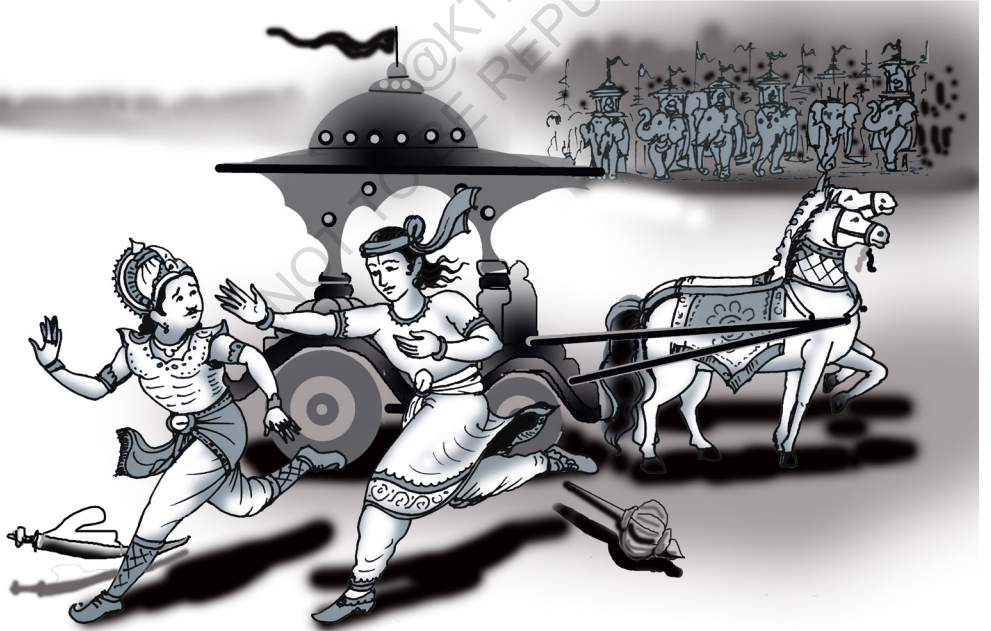
ಕೊಂದನೀ ಸಾರಥಿಯೆನುತ ಸಂವರಿಸಿ ಮುಂಜೆರಗ

ಬಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ರಥದ ಹಿಂದಕೆ

ನಿಂದು ಧುಮ್ನಿಕ್ವಿದನು ಬದುಕಿದೆ

ನೆಂದು ನಿಟ್ಟೋಟದಲಿ ಹಾಯ್ದನು ಬಿಟ್ಟಮಂಡೆಯಲಿ

॥ ೨ ॥

೪೩

ಮನದಲೋಡಲೋಡೆವಂತೆ ನಗುತ
 ಜುಫನನು ಗಜರಿದನೆಲವೊ ಸಭೆಯಲಿ
 ವನಜಮುಖಿಯರ ಮುಂದೆ ಸೊರಹಿದೆ ಬಾಯ್ಗೆ ಬಂದಂತೆ
 ಅನುವರದೊಳೇನಾಯ್ತು ರಿಪುವಾ
 ಹಿನಿಯನಿರಿಯದೆ ನಾಡ ನರಿಯವೊ
 ಲೆನಗೆ ನೀ ಹಲುಗಿರಿಯೆ ಬಿಡುವೆನೆ ಕಾದು ನಡೆಯೆಂದ

|| ೩ ||

ಧುರದಲೋಡಿದ ಪಾತಕವ ಭೂ
 ಸುರರು ಕಳೆದಪರಶ್ವಮೇಧವ
 ಧರಣಿಯಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೆ ಮಾಡಬಹುದೆಮಗೆ
 ಸುರರ ಸತಿಯರನೊಲ್ಲೆವೆಮಗೆ
 ಮ್ಮರಮನೆಯ ನಾರಿಯರೆ ಸಾಕೆ
 ಮ್ಮರಸುತನವೆಮಗಿಂದ್ರ ಪದವಿಯು ಬಿಟ್ಟುಕಳುಹೆಂದ

|| ೪ ||

* * * *

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ :

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ (ನಾರಣಪ್ಪ) ಊರು ಗದುಗಿನ ಕೋಳಿವಾಡ. ಈತನ ಕಾಲ ಸುಮಾರು ೧೪೩೦. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು 'ಕರ್ಣಾಟ ಭಾರತ ಕಥಾಮಂಜರಿ' ಇದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಭಾರತ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತ, ಗದುಗಿನ ಭಾರತ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. 'ಐರಾವತ' ಕೃತಿಯೂ ಇವನದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ವ್ಯಾಸರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ 'ಮಹಾಭಾರತ'ವನ್ನು ನಾರಣಪ್ಪನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದವನಾದುದರಿಂದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನೆಂಬ ಅಭಿದಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಕಾವ್ಯದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ರೂಪಕಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಬಳಸಿದವನಾದುದರಿಂದ ಈತನನ್ನು 'ರೂಪಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. 'ಗದುಗಿನ ಭಾರತ' ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪದ್ಯವನ್ನು 'ಗದುಗಿನ ಭಾರತ'ದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದೆ.

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು :

೧. ಅಶ್ವಮೇಧ : ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟು ಮಾಡುವ ಯಾಗ. ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಮತ್ತು ಪಾಂಡವರು ಈ ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಯಾಗ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಅಪಾರ ಸಂಪತ್ತು ಖರ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಯಾಗದ ಅಶ್ವವನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷ ದೇಶ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟದೆ ಗೌರವಿಸಿದವರು ಮತ್ತು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಸೋತವರು ಅಪಾರ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕುದುರೆಯ ರಾಜನಿಗೆ ನೀಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಹಾಶೂರರೇ ಈ ಯಾಗವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೇ ಜಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

೨. ಇಂದ್ರ ಪದವಿ : ನೂರು ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಈ ಪದವಿ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತಂತೆ.

ಅಭ್ಯಾಸ

I. ಪದಗಳ ಅರ್ಥ :

ಪದ್ಯ - ೧.

ಕಡೆ - ಕೊನೆ. ಹಾಯವು - ದಾಟದು; ತಾಗದು. ಬಲಗಡಲು - ಬಲ + ಕಡಲು (ಆದೇಶ ಸಂಧಿ). ಬಲವೆಂಬಕಡಲು (ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸಮಾಸ). ಬಲ - ಸೈನ್ಯ. ಕಡಲು - ಸಮುದ್ರ. ಮನವೀಸಾಡಲಾರದು - (ಮನವು + ಈಸಾಡಲು + ಆರದು) ಮನವು ಈಜಲಾರದು. ಒಡಲುವಿಡಿರಲೇನ - ಒಡಲು + ಪಿಡಿ - ಒಡಲುವಿಡಿ (ಆದೇಶ ಸಂಧಿ). ಒಡಲು + ಪಿಡಿದು + ಇರಲು + ಏನು - ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಇರುವಾಗ ಏನನ್ನು. ಪೊಡವಿ (ಧ್ವ) - ಪೃಥ್ವಿ (ತ್ವ); ಭೂಮಿ. ಈದುದೋ - ಹೆತ್ತಿದೆಯೋ; ಮರಿಹಾಕಿದೆಯೋ. ಮೋಹರ - ಸೈನ್ಯ. ಮೃಡ - ಶಿವ. ಕಾದಿಗಲಿದೆವು - ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಗೆದ್ದಂತೆಯೇ.

ಪದ್ಯ - ೨.

ಸಂವರಿಸಿ - ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿ. ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ. ಮುಂಜೆರಗು - ಸೆರಗ + ಮುಂದು (ಅಂಶಿ ಸಮಾಸ) ಮುಂ + ಸೆರಗು - ಮುಂಜೆರಗು (ಆದೇಶ ಸಂಧಿ). ನಿಟ್ಟೋಟ - ನಿಡಿದು ಓಟ (ಕರ್ಮಧಾರಯ ಸಮಾಸ). ಬಿಟ್ಟಮಂಡೆ - ಕೂದಲು ಕೆದರಿದ ತಲೆ.

ಪದ್ಯ - ೨.

ಮನದಲೋಡಲೋಡೆವಂತೆ - ಮನದಲಿ + ಒಡಲು + ಒಡೆವಂತೆ, ಒಡಲು - ದೇಹ, ಶರೀರ. ಗಜರು - ಗದರಿಸು. ವನಜ - ಜಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದು; ತಾವರೆ. ವನಜಮುಖಿ - ತಾವರೆಯಂತೆ ಮುಖ ಉಳ್ಳವಳು. ಸೊರಹು - ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಹೇಳು. ಅನುವರದೊಳೇನಾಯ್ತು - ಅನುವರದೊಳು + ಏನು + ಆಯ್ತು. ಅನುವರ - ಯುದ್ಧ. ರಿಪು - ಶತ್ರು. ವಾಹಿನಿ - ಸೈನ್ಯ. ಹಲುಗಿರಿಯೆ - ಹಲು + ಕಿರಿಯೆ (ಆದೇಶ ಸಂಧಿ). ನಾಡ ನರಿ - ಊರಿನ ನರಿ ; ಅಂಜುಬುರುಕ ನರಿ.

ಪದ್ಯ - ೪.

ಧುರದಲೋಡಿದ - ಧುರದಲಿ + ಓಡಿದ. ಧುರ - ಯುದ್ಧ. ಪಾತಕ - ಪಾಪ. ಧರಣಿ - ಭೂಮಿ. ಭೂಸುರರು - ಭೂಮಿಯ ಸುರರು (ಷಷ್ಠಿ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ); ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು. ಸುರರ ಸತಿ - ದೇವಸ್ತ್ರೀ; ಅಪ್ಸರೆ. ಸತಿಯರನೊಲ್ಲೆವೆಮಗೆಮ್ಮರಮನೆಯ - ಸತಿಯರನು + ಒಲ್ಲೆವು + ಎಮಗೆ + ಎಮ್ಮ + ಅರಮನೆಯ. ಸಾಕೆಮ್ಮರಸುತನವೆಮಗಿಂದ್ರ - ಸಾಕು + ಎಮ್ಮ + ಅರಸು ತನವು + ಎಮಗೆ + ಇಂದ್ರ. ಇಂದ್ರಪದವಿ - ಇಂದ್ರನ ಪದವಿ (ಷಷ್ಠಿ ತತ್ಪುರುಷ ಸಮಾಸ).

II. ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು :

ಅ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ಕೌರವನ ಸೇನೆಯು ಉತ್ತರನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು?
೨. ಉತ್ತರನು ನಿಟ್ಟೋಟದಲ್ಲಿ ಓಡಿದ್ದು ಏಕೆ?
೩. ಧುರಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನುಹಾಕಿದರೆ ಏನು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ?
೪. ಅರ್ಜುನನು ಯಾರನ್ನು ನಾಡನರಿ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ?

ಆ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ಶತ್ರುಬಲಕೆ 'ನಮೋ' ಎಂದು ಉತ್ತರನು ಏಕೆ ಹೇಳಿದನು?
೨. ಒಡಲು ಒಡೆವಂತೆ ಅರ್ಜುನನು ಮನದಲಿ ನಗಲು ಕಾರಣವೇನು?
೩. 'ಕಾದುನಡೆ' ಎಂದು ಅರ್ಜುನನು ಉತ್ತರನನ್ನು ಏಕೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದನು?

ಇ) ಸುಮಾರು ಎಂಟು-ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧. ಅರ್ಜುನ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಇವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

೨. ಅರ್ಜುನ ಮತ್ತು ಉತ್ತರನ ಗುಣ ಸ್ವಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ?

ಈ) ಸಂದರ್ಭದೊಡನೆ ವಿವರಿಸಿರಿ.

೧. “ಶಿವ ಶಿವ ಕಾದಿಗಲಿದೆವು.”

೨. “ನಿಟ್ಟೋಟದಲಿ ಹಾಯ್ದನು ಬಿಟ್ಟ ಮಂಡೆಯಲಿ.”

೩. “ನಾಡ ನರಿಯವೊಲು ಹಲುಗಿರಿಯೆ ಬಿಡುವೆನೆ.”

೪. “ಎಮ್ಮರಮನೆಯ ನಾರಿಯರೆ ಸಾಕು.”

III. ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸ :

ಅ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಪದಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಸೈನ್ಯ, ಹೆಣ್ಣು, ಯುದ್ಧ, ಭೂಮಿ, ಶಿವ.

ಆ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ತತ್ಸಮ-ತದ್ಭವ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

ಪೊಡವಿ, ಮುಖ, ಅದ್ಭುತ,

ಇ) ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ವಿಗ್ರಹವಾಕ್ಯ ಮಾಡಿ, ಸಮಾಸದ ಹೆಸರು ಬರೆಯಿರಿ.

ಅರಮನೆ, ವನಜಮುಖಿ, ನಿಟ್ಟೋಟ, ಬಲಗಡಲು.

ಈ) ಕೆಳಗಿನ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಪದಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಿ ಅಲಂಕಾರದ ಹೆಸರು ತಿಳಿಸಿರಿ.

ವನಜಮುಖಿ, ನಾಡನರಿ, ಬಲಗಡಲು.

IV. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು :

೧. ಈ ಪದ್ಯ ಭಾಗದ ೧ ನೇ ಮತ್ತು ೨ ನೇ ಕಂಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿರಿ.

೨. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತದ ವಿರಾಟಪರ್ವ ಭಾಗದಿಂದ ಆಯ್ದ ಈ ಪದ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳು ಇವೆ. ಅವುಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಓದಿ ತಿಳಿಯಿರಿ.

೩. ‘ಗಮಕ’ ಎಂಬುದು ಹಳಗನ್ನಡದ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಗವಾಗಿ ವಾಚಿಸುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶೈಲಿ. ಗಮಕ ವಾಚನಕ್ಕೆ ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ತವಾದುದು. ನೀವು ಗಮಕ ವಾಚನದ ಅಡಕ ಮುದ್ರಿಕೆ (ಸಿ.ಡಿ) ಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅದರಂತೆ ಹಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿಯಿರಿ.

* * * * *

ಭಂದಸ್ಸು

ವ್ಯಾಕರಣವು ಗದ್ಯ ಪದ್ಯಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದರೆ, ಭಂದಸ್ಸು ಕೇವಲ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಒಂದು ಗೊತ್ತಾದ ಸಾಲುಗಳ (ಪಾದಗಳ) ನಿಯಮದಿಂದ ಬರೆದವುಗಳೇ ಪದ್ಯಗಳು. ಪದ್ಯಗಳು ಸಾಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಸಾಲುಗಳು ಪ್ರಾಸ, ಯತಿ, ಗಣಗಳ ನಿಯಮಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ತಿಳಿಯೋಣ.

೧. ಪ್ರಾಸ : ಪದ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾಲಿನ ಒಂದನೆಯ ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ಸ್ವರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರಗಳು ಬರುವುದನ್ನು ಪ್ರಾಸ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಾಸವು ಪಾದದ ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಸ್ವರಾಕ್ಷರಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಬರಬಹುದು.

ಉದಾ : ಕಡೆಗೆ ಹಾಯವು ಕಂಗಳೇ ಬಲ

ಗಡಲ ಮನವೀಸಾಡಲಾರದು

ವೊಡಲುವಿಡಿರಲೇನ ಕಾಣಲು ಬಾರದದ್ಭುತವ

ಈ ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದ ಪ್ರತಿ ಪಾದದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ 'ಡ' ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರದ ಹಿಂದೆ ಹ್ರಸ್ವ ಸ್ವರವಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವ ಸ್ವರವೂ, ದೀರ್ಘ ಸ್ವರವಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ದೀರ್ಘ ಸ್ವರವು, ಅನುಸ್ವಾರ ವಿಸರ್ಗಗಳಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ಅನುಸ್ವಾರ ವಿಸರ್ಗಗಳು ಬಂದಿರಬೇಕು. ಪ್ರಾಸದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಪ್ರಾಸ, ಗಜಪ್ರಾಸ, ವೃಷಭಪ್ರಾಸ, ಅಜಪ್ರಾಸ, ಶರಭಪ್ರಾಸ ಹಾಗೂ ಹಯಪ್ರಾಸ ಎಂಬುದಾಗಿ ಆರು ವಿಧಗಳಿವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೨. ಯತಿ : ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಓದುವಾಗ ಅರ್ಥಕ್ಕನುಸಾರ ಅನುಸರಿಸುವ ನಿಲುಗಡೆಯನ್ನು 'ಯತಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದ ಕವಿಗಳು ಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ನೀಡಿ ಯತಿಯನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಹಳಗನ್ನಡದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಓದುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

೩. ಗಣ : ಗಣ ಎಂದರೆ ಗುಂಪು, ಸಮೂಹ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಪದ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾಲಿನಲ್ಲೂ ಮಾತ್ರ, ಅಕ್ಷರ ಮತ್ತು ಅಂಶಗಳ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಗಣಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗಣ ವಿಂಗಡಿಸುವ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾರ ಹಾಕುವುದನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಪದ್ಯದ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ 'ಲಘು' 'ಗುರು' ಗುರುತಿಸುವುದನ್ನು 'ಪ್ರಸ್ತಾರ', ಅಥವಾ 'ಮಾತ್ರಗಳ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ' ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಮೊದಲಿಗೆ 'ಲಘು' 'ಗುರು' ಹಾಕುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಒಂದು ಮಾತ್ರಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಾರ ಮಾಡಲಾಗುವ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು 'ಲಘು' (U) ಎಂತಲೂ, ಎರಡು ಮಾತ್ರಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಾರ ಮಾಡಲಾಗುವ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು 'ಗುರು' (-) ಎಂತಲೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

'ಲಘು' (U) ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾದ ಅಕ್ಷರಗಳು :

U U U U U U

೧. ಹ್ರಸ್ವಸ್ವರಗಳ ಮೇಲೆ

: ಅ ಇ ಉ ಋ ಎ ಒ

U U U U U U U U U

೨. ಹ್ರಸ್ವಸ್ವರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗುಣಿತಾಕ್ಷರಗಳ ಮೇಲೆ : ಕ ಕಿ ಕು ಕೃ ಕೆ ಕೊ ಚ ಟು ಸಿ

'ಗುರು' (-) ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾದ ಅಕ್ಷರಗಳು :

೧. ದೀರ್ಘ ಸ್ವರಗಳ ಮೇಲೆ

: ಆ ಈ ಊ ಏ ಐ ಓ ಔ

೨. ದೀರ್ಘಸ್ವರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗುಣಿತಾಕ್ಷರಗಳ ಮೇಲೆ

: ಕಾ ಕೀ ಕೂ ಕೇ ಕೈ ಕೋ ಕೌ

೩. ಅನುಸ್ವಾರ ವಿಸರ್ಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಕ್ಷರಗಳ ಮೇಲೆ

: ಅಂ ತಃ ಸಂ ನಿಂ ಚಃ ಕೋಂ

_U _U _UU _UU

೪. ಒತ್ತಕ್ಷರದ ಹಿಂದಿನ ಅಕ್ಷರದ ಮೇಲೆ

: ಕಲ್ಲು ಮಣ್ಣು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತಗೆ

೫. ವ್ಯಂಜನಾಕ್ಷರ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿನ ಅಕ್ಷರದ ಮೇಲೆ

: ನಿಲ್ ಕಣ್ ನೀರ್ ಮೇಣ್ ಪೆಣ್

೬. ಷಟ್ಪದಿ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮತ್ತು ಆರನೆಯ ಸಾಲಿನ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರ ಲಘುವಾಗಿದ್ದರೂ ಗುರುವೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಭಂದಸ್ಸಿನ ವಿಧಗಳು :

೧. ಮಾತ್ರಾಗಣ ಭಂದಸ್ಸು :

ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು, ಐದು ಮಾತ್ರಗಳ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಗಣ ವಿಂಗಡಿಸುವುದನ್ನು 'ಮಾತ್ರಾಗಣ ಭಂದಸ್ಸು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಕಂದ, ರಗಳೆ, ಷಟ್ಪದಿ ಇವು ಮಾತ್ರಾಗಣ ಭಂದಸ್ಸಿಗೆ ಒಳಪಡುವ ಪದ್ಯ ಜಾತಿಗಳು.

೨. ಅಕ್ಷರಗಣ ಭಂದಸ್ತು :

ಮಾತ್ರಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಹಾಕದೆ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಗಣ ವಿಂಗಡಿಸುವುದನ್ನು 'ಅಕ್ಷರಗಣ ಭಂದಸ್ತು' ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಖ್ಯಾತ ಕರ್ನಾಟಕಗಳು (ವೃತ್ತ ಜಾತಿಯ ಪದ್ಯಗಳು) ಅಕ್ಷರಗಣ ಭಂದಸ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತವೆ.

೩. ಅಂಶಗಣ ಭಂದಸ್ತು :

ಅಂಶಗಳ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಗಣವಿಂಗಡಣೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು 'ಅಂಶಗಣ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರಾಣ ಭಂದಸ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡುವ ಷಟ್ಪದಿಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಮೊದಲು ಪ್ರಸ್ತಾರ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರಿ.

ಷಟ್ಪದಿಗಳು :

'ಷಟ್ಪದಿ' ಎಂದರೆ ಆರು ಸಾಲುಗಳಿರುವ ಪದ್ಯ. (ಷಟ್ - ಆರು, ಪದಿ - ಪಾದ; ಸಾಲು). ಷಟ್ಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶರ, ಕುಸುಮ, ಭೋಗ, ಭಾಮಿನಿ, ಪರಿವರ್ಧಿನಿ, ವಾರ್ಧಕ ಎಂಬುದಾಗಿ ಆರು ವಿಧಗಳಿವೆ.

ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ೧, ೨, ೪ ಮತ್ತು ೫ ನೇ ಸಾಲುಗಳು ಮಾತ್ರ ಮತ್ತು ಗಣಗಳ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಮವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅದೇರೀತಿ ೩ ಮತ್ತು ೬ ನೇ ಸಾಲುಗಳು ಮಾತ್ರ ಮತ್ತು ಗಣಗಳ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಮವಾಗಿದ್ದು, ಮೇಲೊಂದು ಹೆಚ್ಚುವರಿ 'ಗುರು' ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರ ಲಘುವಾಗಿದ್ದರೂ ಗುರುವೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಪದ್ಯದ ಮೊದಲ ಮೂರು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಾರ್ಧ ಎಂತಲೂ ನಂತರದ ಮೂರು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಾರ್ಧ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಪದ್ಯದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಸಾಲುಗಳ ಗಣ ವಿನ್ಯಾಸ ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಷಟ್ಪದಿಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ.

ಇಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ 'ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿ' ಪದ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗಿದೆ.

3 - U	4 - U U	3 U U U	4 U U U U			
ಎಂದೊ	ಡರ್ಜುನ	ನಗುತ	ರಥವನು			
3 - U	4 - -	3 U U U	4 - U U			
ಮುಂದೆ	ನಾಲ್ಕೊ	ಟಡಿಯ	ನೂಕಲು			
3 - U	4 - -	3 U U U	4 U U -	3 U U U	4 - U U	ಗುರು
ಕೊಂದ	ನೀಸಾ	ರಥಿಯೆ	ನುತಸಂ	ವರಿಸಿ	ಮುಂಜೆರ	ಗ

ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು :

೧. ಆರು ಪಾದಗಳುಳ್ಳ ಪದ್ಯ. (ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಯದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ ಮಾತ್ರ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಂತೆಯೇ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಸಾಲುಗಳು ಇರುತ್ತವೆ.)
೨. ೧, ೨, ೪ ಮತ್ತು ೫ ನೆಯ ಸಾಲುಗಳು ಸಮವಾಗಿದ್ದು ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳಿರುತ್ತವೆ.
೩. ೩ ಮತ್ತು ೬ ನೆಯ ಸಾಲುಗಳು ಸಮವಾಗಿದ್ದು ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಆರು ಗಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೂ ಮೇಲೊಂದು ಗುರುವಿನಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ.
೪. ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ 'U _ U' ಈ ರೀತಿ ಮಧ್ಯೆ ಗುರು ಇರುವ ಗಣ ಬರಬಾರದು.

ಅಲಂಕಾರ

ಕವಿಗಳು ಬರೆದ ಕಾವ್ಯಮಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ಶಬ್ದ, ಅರ್ಥ, ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ.

೧. ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ : ಶಬ್ದಗಳ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಾವ್ಯದ ಸೊಬಗು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂತಹ ಕುಶಲತೆಗೆ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಉದಾ : ೧. ಬಲ್ಲವನೆ ಬಲ್ಲ ಬೆಲ್ಲದ ರುಚಿಯ.

೨. ಎಳೆಗಿಳಿಗಳ ಬಳಗಗಳು ನಳನಳಿಸಿ ಬೆಳೆದ ಕಳವೆಯ ಎಳೆಯ ಕಾಳಿಗೆ ಆಶಿಸಿ ಬಂದವು.

೨. ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರ : ಅರ್ಥಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಾವ್ಯದ ಸೊಬಗನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದರೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರ ಎನ್ನುವರು. ಅರ್ಥಾಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಹಲವು ವಿಧಗಳಿವೆ. ನೀವು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಎರಡು ವಿಧಗಳನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಸಾಕು.

ಅ) ಉಪಮಾಲಂಕಾರ : ಒಂದು ಮತ್ತೊಂದರಂತೆ ಇದೆ ಎಂದು ಹೋಲಿಸಿ ವರ್ಣಿಸುವುದನ್ನು ಉಪಮಾಲಂಕಾರ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು 'ಉಪಮಾನ' ಎಂತಲೂ, ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಕೆ ಕೊಡುವವೋ ಅದನ್ನು 'ಉಪಮೇಯ' ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉಪಮಾನ ಮತ್ತು ಉಪಮೇಯಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು 'ಉಪಮಾವಾಚಕ' ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಈ ಮುಂದಿನ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

ಉದಾ : ಮಗುವಿನ ಮುಖ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ.

ಉಪಮಾನ - ಚಂದ್ರ

ಉಪಮೇಯ - ಮಗುವಿನ ಮುಖ

ಉಪಮಾವಾಚಕ - ಅಂತೆ

ಸಮಾನ ಧರ್ಮ - ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಮಗುವಿನ ಮುಖದಲ್ಲಿರುವ ಮನೋಹರತೆ

ಸಮನ್ವಯ: ಇಲ್ಲಿ ಉಪಮೇಯವಾದ ಮಗುವಿನ ಮುಖವನ್ನು ಉಪಮಾನವಾದ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದು ಉಪಮಾಲಂಕಾರವಾಗಿದೆ.

ಆ) ರೂಪಕಾಲಂಕಾರ : ಒಂದು ಮತ್ತೊಂದರಂತೆ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಹೋಲಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳೆರಡೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುವುದನ್ನು ರೂಪಕಾಲಂಕಾರ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಪಮಾನ ಮತ್ತು ಉಪಮೇಯಗಳ ನಡುವೆ ಭೇದ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಭೇದ ಕಲ್ಪನೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಉದಾ : ಸೀತೆಯ ಮುಖಕಮಲ ಅರಳಿತು.

ಉಪಮಾನ - ಕಮಲ

ಉಪಮೇಯ - ಸೀತೆಯ ಮುಖ

ಸಮನ್ವಯ : ಇಲ್ಲಿ ಉಪಮೇಯವಾದ ಸೀತೆಯ ಮುಖವನ್ನು ಉಪಮಾನವಾದ ಕಮಲಕ್ಕೆ ಅಭೇದವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ರೂಪಕಾಲಂಕಾರವಾಗಿದೆ.

ಕಾವೇರಿಯಿಂದಮಾ ಗೋ
ದಾವರಿವರಮಿದರ್ನಾಡದಾ ಕನ್ನಡದೊಳ್
ಭಾವಿಸಿದ ಜನಪದಂ ವಸು
ಧಾವಲಯ ವಿಲೀನ ವಿಶದ ವಿಷಯ ವಿಶೇಷಂ ||೧-೨೬||

ಅನ್ವಯ: ಕಾವೇರಿಯಿಂದಮ್ = ಕಾವೇರಿಯಿಂದ, ಆ ಗೋದಾವರಿವರಮ್ ಇದರ್ = ಆ ಗೋದಾವರಿವರೆಗೂ ಇದ್ದ, ನಾಡು + ಅದು = ನಾಡು ಅದು(ಪ್ರದೇಶ), ಆ ಕನ್ನಡದೊಳ್ = ಆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ, ಭಾವಿಸಿದ ಜನಪದಂ = ಸೇರಿದ ಜನಪದ ಜನರು ವಾಸಿಸುವ ಪ್ರದೇಶ), ವಸುಧಾವಲಯ ವಿಲೀನ = ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ವಿಶದ ಸುಂದರವಾದ, ವಿಷಯ ವಿಶೇಷ = ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು.

ಭಾವಾರ್ಥ: ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಆ ಗೋದಾವರಿಯವರೆಗೂ ಇದ್ದ ನಾಡು ಆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಜನಪದ (ಜನರ ವಾಸಪ್ರದೇಶ) ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಸುಂದರವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು.

ವಿಶೇಷ: ಎರಡು ನದಿಗಳ ಗಡಿ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿರುವ ಭಾಷಾ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಇಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿರುವುದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ.

ಅದಟೊಳಗಂ ಕಿಸುವೊಲಾ
ವಿದಿತ ಮಹಾ ಕೊಪಣ ನಗರದಾ ಪುಲಿಗೆಲೆಯಾ
ಸದಭಿಮಸ್ತುತಮಪ್ಪೊಂಕುಂ
ದದನಡುವಣ ನಾಡೆ ನಾಡೆ ಕನ್ನಡದ ತಿರುಳ್ ||೧-೨೭||

ಅನ್ವಯ: ಅದಟೊಳಗಮ್=ಅದರಲ್ಲಿ (ಆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ) ಕಿಸುವೊಲಾ = ಕಿಸುವೊಲ, ವಿದಿತ ಮಹಾಕೊಪಣ.

ನಗರದಾ=ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಹಾಕೊಪಣನಗರದ, ಪುಲಿಗೆಲೆಯಾ- ಪುಲಿಗೆಲೆಯ ಸತ್+ಅಭಿಸ್ತುತಮಪ್ಪ = ಸ್ತುತವಾದ, ಒಂಕುಂದದ ನಡುವಣ= ಒಂಕುಂದದ ನಡುವೆ ಇರುವ, ನಾಡೆ ನಾಡೆ=ನಾಡೇ, ಕನ್ನಡದ ತಿರುಳ್=ತಿರುಳ್ಕನ್ನಡ ನಾಡಾಗಿದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ: ಅದರಲ್ಲಿ (ಆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ) ಕಿಸುವೊಳಲ್, ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಹಾಕೊಪಣ ನಗರದ ಪುಲಿಗೆರೆಯ, ಸ್ತುತ್ಯವಾದ ಒಂಕುಂದದ ನಡುವೆ ಇರುವ ನಾಡೇ ತಿರುಳನ್ನಡ ನಾಡಾಗಿದೆ.

ವಿಶೇಷ : ಕನ್ನಡ ಮಾತನಾಡುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಳನ್ನಡ ನಾಡನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ನಡೆದಿರುವುದು ಒಂದು ವಿಶೇಷವೇ ಸರಿ ಕಿಸುವೊಳಲ್ ಈಗ ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು. ಕೊಪಣ ಈಗಿನ ಕೊಪ್ಪಳ. ಪುಲಿಗೆರೆ ಈಗಿನ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ. ಒಂಕುಂದ ಈಗ ಒಕ್ಕುಂದ ಆಗಿವೆ.

ಪದನಟೆದು ನುಡಿಯಲುಂ ನುಡಿ

ದುವನಟೆದಾರಯಲುಮಾರ್ಪರಾ ನಾಡವರ್ಗಳ್

ಚದುರರ್ ನಿಜದಿಂ ಕುಟಿತೋ

ದದೆಯುಂ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣತ ಮತಿಗಳ್ ||೧-೩೮||

ಅನ್ವಯ: ಪದನ್ ಅಟೆದು ನುಡಿಯಲುಮ್=ಹದವರಿತು ಹೇಳಲು, ನುಡಿದುದನ್ ಅಟೆದು=ಹೇಳಿದುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆರಯಲುಮ್ ಆರ್ಪರ್= ಶೋಧಿಸಬಲ್ಲವರು, ಆ ನಾಡವರ್ಗಳ್=ಆ ನಾಡಿನವರು. ಚದುರರ್=(ಅವರು) ಚತುರರು, ನಿಜದಿನ್ ಕುಟಿತು ಓದದೆಯುಂ= ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಓದದಿದ್ದರೂ ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಗ ಪರಿಣತ ಮತಿಗಳ್=ಕಾವ್ಯ-ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಪರಿಣತ ಬುದ್ಧಿ ಇರುವಂಥವರು

ಭಾವಾರ್ಥ : ಹದವರಿತು ಹೇಳಲು, ಹೇಳಿದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಶೋಧಿಸಬಲ್ಲವರು ಆ ನಾಡಿನವರೇ ಅವರು ಚತುರರು, ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಓದದಿದ್ದರೂ ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಪರಿಣತ ಬುದ್ಧಿ ಇರುವಂಥವರು.

ವಿಶೇಷ : ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಂಡಿತರು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡ ಜನಪದರು ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಬಲ್ಲರೆಂದು ಶ್ರೀವಿಜಯನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿರುವುದು ವಿಶೇಷ.

* * * * *

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ :

‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ ಎಂಬ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಉಪಲಬ್ಧ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆದ ಶ್ರೀವಿಜಯನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ದೊರೆ ನೃಪತುಂಗನ ಆಸ್ಥಾನ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರಕಾರರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ’ವು ಲಕ್ಷಣಗ್ರಂಥವಾಗಿದ್ದು, ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜನರ ಗುಣ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಕಾಲದ ನಾಡಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಶ್ರೀವಿಜಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಅಭ್ಯಾಸ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

ಅ) ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

೧. ಕವಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವಿಸ್ತಾರವೇನು ?
೨. ತಿರುಳ್ ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಯಾವುದು ?
೩. ಕನ್ನಡಿಗರ ಕಾವ್ಯ ರಚನಾ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕವಿಯು ಹೇಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ?

೪. ಪಂಪಾ ತೀರದ ಪುಷ್ಪಗಳು

—ಗೌರೀಶ ಕಾಯ್ಕಿಣಿ

ಹೂವು ಮಾನವೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ, ಕಲೆ, ರಸಿಕತೆಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಗ್ಧತೆಗೆ, ಮಧುರತೆಗೆ, ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ, ಪಾವಿತ್ರ, ಭಕ್ತಿ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ಪ್ರೀತಿ, ಶಾಂತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ. ಬೈಬಲಿನಲ್ಲಿ ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಅರಳಿ ನಿಂತ ಲಿಲಿ ಹೂಗಳನ್ನು ಮುಗ್ಧತೆಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಹೆಸರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಬೀರನ ಕಳೇಬರ ದಹನವೋ ದಫನವೋ ಎಂಬ ವ್ಯಾಜ್ಯವೆದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಆ ಸಂತ ಕವಿಯ ಮೃತದೇಹದ ಬದಲು ಹೂಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ದೇವರ ಮುಡಿಹೂ ಭಾಗ್ಯ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಮುಡಿಪು. ಆದಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಅವರ ಪಟ್ಟಶಿಷ್ಯ ಪದ್ಮಪಾದಾಚಾರ್ಯರು ನಡೆದು ಬಂದ ಪವಾಡ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ?

ಆ ಒಂದು ಕಾಳರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಬರುವಾಗ ಗುರು ಹೊಳೆಯ ಆಚೆಗೆ ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಆಗ ಭಕ್ತಿ ಪರವಶನಾದ ಆ ಶಿಷ್ಯ ಗುರುವಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಆ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದು ಹೋಗಲು ಹೊರಟ, ಅವನ ಶ್ರದ್ಧೆ ಅಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಅವನು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟಲ್ಲಿ ಇಡುವಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೊಂದು ಬಲಿಷ್ಠ ತಾವರೆ ಅರಳಿ ನಿಂತಿತಂತೆ. ಆ ತಾವರೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾ ಆತ ಗುರುಚರಣ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಮಿಲಿಂದಾಯಮಾನವಾಗಲು ಒಂದು ಸೇರಿದ, ಆದ್ದರಿಂದ 'ಶಂಕರ ದಿಗ್ವಿಜಯ'ದಲ್ಲಿ ಆತ 'ಪದ್ಮಪಾದಾಚಾರ್ಯ' ನೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತನಾದ. ಈ ಕಥೆಯು ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಕಥನಕವಿ ಶ್ರೀ ಸು.ರಂ. ಎಕ್ಕುಂಡಿಯವರ 'ಪದ್ಮಸೇತು' ಎಂಬ ಆವೃತ್ತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕವನಕ್ಕೆ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ಹೂ ಎಂಬ ನಿರ್ಮಿತಿಯೇ ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಯಿತು? ಎಂಬ ಬಗೆಗೆ ವರಕವಿ ಅಂಬಿಕಾತನಯದತ್ತರ 'ಹೂ' ಕವಿತೆಯೇ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ. ಚಂದ್ರನನ್ನು ಮೂಡಿಸಲು ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾಧಿ ಹಿಡಿದು ಹೋದಾಗ ಆ ಚಂದ್ರಬಿಂಬಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚೆಲುವಿನ ಒಂದು ಕಾಣಿಕೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಅದನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮ 'ಹೂ' ಅಂದನಂತೆ. ಆ ಚೆಲುವಿನ ಕಾಣಿಕೆ ಒಲವು ನಲಿವುಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ 'ಹೂ' ಆಗಿ ಅವತರಿಸಿತೆಂದು ಕವಿವರ್ಯರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಹೊಸ Myth!

ಆದರೆ ಆದಿಕವಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ಒಂದೆಡೆಗೆ ಹೂಗಳ ಹುಟ್ಟು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ, ಅಪೂರ್ವ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಸಾರುತ್ತದೆ. ಚೆಲುವಿನ ನಗೆ, ಒಲವಿನ ಕಂಬನಿ, ಹೂ ಆಗಿ ಅರಳಿದ್ದುಂಟು. ಆತ್ಮ ಸಂಮೋಹಿತ ನಾರ್ಸಿಸಸ್ ತನ್ನ ಪಡಿನೆಳಲನ್ನು ಹೊಳೆಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಅದರ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅನ್ನ ನೀರು ಬಿಟ್ಟು ಸತ್ತು ಮಣ್ಣುಪಾಲಾಗಿ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಅದೇ ಹೆಸರಿನ ಹೂವು ಹುಟ್ಟಿ ನಿಂತಿದ್ದು ಗ್ರೀಕ್ ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆಗಳಲ್ಲುಂಟು.

ಆದರೆ ಆದಿಕವಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅದೂ ಕಬಂಧನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ. ಕಬಂಧನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿ ಸಂಸ್ಕಾರವಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಬೂದಿಯ ರಾಶಿಯಿಂದ ಶಾಪಮುಕ್ತ ದಿವ್ಯ ದೇಹಿಯೊಬ್ಬನು ಎದ್ದು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆತ ಸೀತಾಸ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಳಲುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಸುಗ್ರೀವನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಆತ ಪಂಪಾ ಸರೋವರವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸರೋವರದ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಬಾಡದ ಸಾಯದ ಹೂಗಳು ಅರಳಿರುತ್ತವೆ. ಅದು ಹೀಗೆ :

ಮಾತಂಗ ಋಷಿಗಳ ಶಿಷ್ಯ ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಗಾಗಿ ಅಡವಿಯಿಂದ ಸಮಿತ್ ಪುಷ್ಪಗಳ ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ನೇಮನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ತರುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನ ಮೈಯಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಬೆವರ ಹನಿಗಳಿಂದ ಈ ಹೂವುಗಳು ಉಂಟಾದವು. ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ಮುಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ಒಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಕಬಂಧನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಆಡಿಸುತ್ತಾನೆ: “ಹೀಗೆ ಬೆವರ ಹನಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಹೂವುಗಳು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ” ಅದೇ ನಿಜವಾದ ನಿತ್ಯಪುಷ್ಪಗಳು!

ಗುರು ಸೇವೆ, ತಪಾಚರಣೆ ಒಂದು ಆದರ್ಶದ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯ ನಿರಂತರ ನಿರ್ಮಲ ಚಿತ್ತದ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಶ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಟ ಬೆವರ ಹನಿ ಸ್ವಾತೀಯ ಮಳೆ ಸಿಂಪಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ಮುತ್ತಾಗುವಂತೆಯೇ ಪಂಪಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ಪೆಂಪಿನ ಎಂದೂ ಬಾಡದ ಸಾಯದ ಸೊಬಗಿನ ಸಂತೆಯಾಗಿ ನಿಂತವು.

* * * * *

ಕೃತಿಕಾರರ ಪರಿಚಯ :

ಡಾ. ಗೌರೀಶ್ ಕಾಯ್ಕಿಣಿರವರು ೧೯೧೨ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೨ ರಂದು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋಕರ್ಣದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರು ವಿಚಾರವಾದಿ, ಬರೆಹಗಾರ, ಶಿಕ್ಷಕ ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕಾ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು, ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಪ್ರೇಮಸುಧಾ, ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು, ಪ್ರೀತಿ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು, ನಾಟಕ, ಕಥಾಸಂಕಲನ, ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಣ ಮೊದಲಾದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು 'ದೇವತಾತ್ಮ' ಎಂಬ ಪ್ರವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದ ಪ್ರವಾಸ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಅಭ್ಯಾಸ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

ಅ) ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧. ಮಾನವೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೂವು ಯಾವುದರ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ?
೨. ಶಿಷ್ಯನು 'ಪದ್ಯಪಾದಾಚಾರ್ಯ'ನೆಂದು ಹೇಗೆ ವಿಖ್ಯಾತನಾದನು?
೩. ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ಹೂಗಳ ಹುಟ್ಟು ಹೇಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ?
೪. 'ಪಂಪಾ ತೀರದ ಪುಷ್ಪಗಳು' ಯಾವುವು?

ರಚನೆ :

ಪತ್ರ ಲೇಖನ

ದೂರವಾಣಿ, ಮಿಂಚಂಚೆ, ಗಣಕಯಂತ್ರ ಮುಂತಾದ ಆಧುನಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ಪತ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ದೂರವಾಗಿದೆ. ಕೈಬರೆಹದ ಪತ್ರವು ನೀಡುವ ಆತ್ಮೀಯತೆ, ಆಪ್ತತೆ ಮತ್ತು ಭಾವ ಸಂಬಂಧಿ ಸಂವೇದನೆಗಳು ಮಾಯವಾಗಿವೆ. ಪತ್ರರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೊಗಸಿದೆ, ಅಭಿರುಚಿಯ ಅನಾವರಣ ಇದೆ, ಶಿಸ್ತು ಇದೆ, ಆನಂದ ಇದೆ, ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಇದೆ.

ಇಂದು ಪತ್ರದ ಮೂಲಕವೇ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಅಗತ್ಯ ಏನೂ ಇಲ್ಲ, ನಿಜ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಆದರೆ ಪತ್ರ ರಚನೆಯೇ ಬೇಡ ಎನ್ನುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅರ್ಜಿ, ಬೇಡಿಕೆ, ಮನವಿ, ಮಾಹಿತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಕಂಪ್ಯೂಟರ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಂಚೆ, ಮಿಂಚಂಚೆ, ಫ್ಯಾಕ್ಸ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ರವಾನೆಯಾಗುತ್ತಿವೆ. ಆದರೆ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬೇಕಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೆ.

ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡ. ಹೀಗಾಗಿ ಸರಕಾರಿ ಪತ್ರಗಳು, ಮನವಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪತ್ರ ರಚಿಸುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ಞಾನ ನಮಗೆ ಇರಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಳೆದ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ಪತ್ರ ರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಅದರ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದೀರಿ. ಬಂಧುಗಳಿಗೆ, ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಬರೆಯುವ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದು ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಖಾಸಗೀ ಪತ್ರಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಮನವಿ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಾದರೆ ಸೌಜನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ನಿಖರವಾದ ಮಾಹಿತಿ, ನೇರ ನಿರೂಪಣೆ, ವಸ್ತುನಿಷ್ಠತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ತನಗೂ, ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಪತ್ರಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಇಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಖಾಸಗಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಪತ್ರಗಳಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ನೀವು ಅವುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಪತ್ರ ಬರೆಯುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರಿ.

ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಪತ್ರ

ಇವರಿಂದ,

ದಿನಾಂಕ: ೧೦-೦೧-೨೦೨೪

ತನುಜ ಎಸ್. ಎಂ.

೧೦ ನೇ ತರಗತಿ,

ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ,

ಗುಬ್ಬಿಹಳ್ಳಿ, ಕಡೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ.

ಇವರಿಗೆ,

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು,

ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ, ಗುಬ್ಬಿಹಳ್ಳಿ.

ಕಡೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ.

ಮಾನ್ಯರೇ,

ವಿಷಯ: ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಬೀದಿ ದೀಪಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವಂತೆ ಕೋರಿ.

ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ತಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರಬಯಸುವುದೇನೆಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಬೀದಿ ದೀಪಗಳು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಿವೆ. ಇದರಿಂದ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಮುಂದುಕರು, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಲು ಭಯಪಡುವಂತಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಜನಪರ ಕಾಳಜಿ ಹೊಂದಿರುವ ತಾವು ಈ ಕೂಡಲೇ ನಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದ ಬೀದಿ ದೀಪಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಜನರಿಗಾಗುತ್ತಿರುವ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಬೇಕೆಂದು ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ಪರವಾಗಿ ಮನವಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ವಂದನೆಗಳೊಂದಿಗೆ,

ತಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸಿ,

(ತನುಜ ಎಸ್. ಎಂ.)

ಖಾಸಗಿ ಪತ್ರ

ಇವರಿಂದ,

ದಿನಾಂಕ: ೨೫-೦೬-೨೦೨೪

ಮಮತ ಕೆ. ಎಲ್.

೧೦ ನೇ ತರಗತಿ, 'ಬಿ' ವಿಭಾಗ,

ವಿನಾಯಕ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಗೌರಿಬಿದನೂರು.

ಪ್ರೀತಿಯ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು ಮಾಡುವ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ. ಇಲ್ಲಿ ಈಗ ವಿಪರೀತ ಮಳೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಮಳೆಯ ವಾತಾವರಣ ತುಂಬಾ ಹರ್ಷದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹಸಿರು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ನಡುವೆ ನಮ್ಮ ನಿತ್ಯದ ಶಾಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಯಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಕಳೆದ ವಾರ ಮಾಸಿಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಆ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ತರಗತಿಗೆ ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ. ಮುಂದಿನ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದೇ ಪಡೆಯುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಗುರುಗಳು ಹೇಳಿದರು. ನಾನು ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಂತೆ ವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಶಾಲೆಗೆ ಹಾಗೂ ನಿಮಗೆ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ತರುತ್ತೇನೆ.

೧೦ ನೇ ತರಗತಿಯ ಫಲಿತಾಂಶ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕೆ ದಾರಿದೀಪವಾಗುವುದರಿಂದ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು ತುಂಬಾ ಕಾಳಜಿವಹಿಸಿ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಾವೂ ಕೂಡ ಶ್ರದ್ಧೆವಹಿಸಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ಶಾಲೆ ಹಾಗೂ ಗುರುಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ನಾವು ನಿಜಕ್ಕೂ ಧನ್ಯರು.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಅಮ್ಮ ಮತ್ತು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ.

ನಮಸ್ಕಾರಗಳೊಂದಿಗೆ,

ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ

(ಮಮತ ಕೆ. ಎಲ್.)

ಇವರಿಗೆ,

ಶ್ರೀ ಬಸವರಾಜ ಕೆ. ಎಲ್.

ಮನೆ ನಂ - ೧೧೯೯, ಬನಶಂಕರಿ ನಿಲಯ,

ರಾಜಕುಮಾರ್ ರಸ್ತೆ, ತುಮಕೂರು.

ಪ್ರಬಂಧ ಎನ್ನುವುದು ಆಂಗ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ರೂಪುಪಡೆದ ಗದ್ಯ ಪ್ರಕಾರ. ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ Essay ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಬಂಧ' ಅಥವಾ 'ನಿಬಂಧ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ವಿವರವಾಗಿ, ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ, ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಬರೆದರೆ 'ಪ್ರಬಂಧ' ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ.

'ಪ್ರಬಂಧ' ಎಂದರೆ 'ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಟ್ಟು' ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಪ್ರಬಂಧ ಲೇಖನವಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆ ಸರಳವಾಗಿರಬೇಕು. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿಖರವಾಗಿರಬೇಕು. ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಉದಾಹರಣೆ, ನುಡಿಗಟ್ಟು, ಗಾದೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಬಳಸಿ ಬರೆಯಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಬಂಧದ ಮೌಲ್ಯವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಲೇಖನ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಬೇಕು. ಬರೆವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಗುಣಿತ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಬಂಧ ರಚಿಸುವಾಗ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಹಂತಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರಿ.

ಪ್ರಬಂಧ ರಚನೆಯ ಹಂತಗಳು :

೧. ಪೀಠಿಕೆ : ಪ್ರಬಂಧದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿಷಯದ ಸಮಗ್ರತೆ ಹಾಗೂ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ, ಚೊಕ್ಕವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬೇಕು. ಅದು ಪ್ರಬಂಧ ಓದುವವರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುವಂತಿರಬೇಕು.

೨. ವಿಷಯ ವಿವರಣೆ : ಪ್ರಬಂಧದ ಮುಖ್ಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಗತ್ಯ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಹಾಗೂ ಉಪ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ವಿವರಿಸಬೇಕು. ವಿಷಯವನ್ನು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಸಂಯೋಜಿಸಿರಬೇಕು.

೩. ಮುಕ್ತಾಯ ಅಥವಾ ಉಪಸಂಹಾರ : ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಂಧದ ಒಟ್ಟು ಸಾರವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹಾಗೂ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಬೇಕು. ಪೀಠಿಕೆಯಂತೆ ಮುಕ್ತಾಯವು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವೂ ಆಕರ್ಷಕವೂ ಆಗಿರಬೇಕು.

ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೀವು ವಿಷಯವನ್ನು ಯಾವರೀತಿ ಜೋಡಿಸಿದ್ದೀರಿ, ನಿರೂಪಣೆ, ಶೈಲಿ, ಭಾಷೆಯ ಶುದ್ಧತೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಬಂಧ ರಚನೆಯ ಮೂರು ಹಂತಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರೆಯಬೇಕು. ನೀವು ಯಾವ ವಿಷಯ ನೀಡಿದರೂ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಬೇಕು.
